

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему:

**ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ МІСЦЕВИХ
БЮДЖЕТІВ**

Студента 2-го курсу денної форми навчання
спеціальності 072 «Фінанси, банківська
справа та страхування»
освітньо-наукової програми
«Фінанси публічного сектору»
Куниці Максима В'ячеславовича

Науковий керівник:
доктор історичних наук, кандидат
економічних наук, професор
Чеберяко Оксана Вікторівна

Засвідчую, що в цій дипломній
роботі немає запозичень із праць
інших авторів без відповідних посилань

Студент _____

Робота допущена до захисту в Екзаменаційній комісії рішенням кафедри
фінансів від «11» травня 2022 р., протокол № 12.

Завідувач кафедри фінансів,
Доктор економічних наук, професор,
Лютий Ігор Олексійович _____

Київ – 2022 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ.....	6
1.1. Сутність, призначення та роль місцевих бюджетів в бюджетній системі держави.....	6
1.2. Основи формування та регулювання місцевих бюджетів в контексті децентралізації.....	10
1.3. Програмно-цільовий метод як інструмент ефективного використання місцевого бюджету.....	12
РОЗДІЛ 2. ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ І АНАЛІЗ НАПРЯМІВ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ.....	18
2.1. Аналіз джерел формування дохідної частини місцевих бюджетів України.....	18
2.2. Динаміка та тенденції розвитку напрямів видатків місцевих бюджетів України.....	27
2.3. Аналіз формування ефективності використання коштів міського бюджету м. Київ.....	35
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ШЛЯХОМ ОПТИМІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ФОРМУВАННЯ ДОХІДНОЇ ТА ВИДАТКОВОЇ ЧАСТИНИ БЮДЖЕТУ.....	43
3.1. Зарубіжний досвід фінансового забезпечення місцевих бюджетів.....	43
3.2. Проблеми та напрями підвищення ефективності функціонування системивидатків бюджетів міста Києва.....	55
ВИСНОВКИ.....	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	67

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасні реформи місцевого самоврядування та бюджетної децентралізації в Україні активізували процеси забезпечення фінансової незалежності територіальних громад. Йдеться насамперед про зміцнення та розширення бази доходів місцевих бюджетів, адже лише за наявності достатніх фінансових ресурсів місцева влада може повною мірою здійснювати свої функції та повноваження, сприяти соціально-економічному розвитку адміністративно-територіальних одиниць та покращувати рівень життя. Отже, формування місцевих бюджетів у контексті реформи державних фінансів є актуальною науковою сферою та представляє практичний та науковий інтерес, оскільки наслідки законодавчих інновацій на зміни в обсязі та структурі загальних доходів місцевих бюджетів потребують аналізу та оцінки.

Однією з головних проблем формування місцевих домогосподарств є забезпечення збалансованого соціально-економічного розвитку регіонів та формування між домашніх відносин з метою підвищення фінансової самодостатності за рахунок більшої бюджетної децентралізації.

Для того, щоб громада могла виконувати свої обов'язки, вона повинна мати необхідні фінансові ресурси для покриття власних витрат. Принцип фінансової незалежності має вирішальне значення для формування бюджетів місцевих органів влади. А оскільки парафія є територіальною основою створення та діяльності органів місцевого самоврядування, доцільно враховувати податковий потенціал при її формуванні. Цілком ймовірно, що формування фінансово самодостатніх адміністративно-територіальних одиниць потребуватиме змін не лише у податковому та бюджетному законодавстві, а й у територіальних розмірах муніципалітетів, районів та областей.

Багато вітчизняних вчених вивчали і продовжують вивчати фінансову децентралізацію. Основні дослідження в цій галузі провели В. Андрущенко, С. М. Аптекаїр, А. Гальчинський, Ю. Глущенко, Е. В. Жмеренко, О. Кириленко,

Л. Новаковський, Л. Якобсон, А.Б. Борисов, А.Д. Василик, дослідники кафедри фінансів, такі як С. Я. Боринець [5], О. Д. Рожко [34], Н. В. Погрібна [33], Н. С. Медведякова [30] та інші, в рамках яких проведено поглиблений аналіз умов децентралізації в Україні була здійснена фінансова децентралізація. Однак децентралізація є важливою в сучасній Україні, особливо в процесі об'єднання громад та територій, де формування місцевих домогосподарств та ефективне використання їхніх фінансових ресурсів є пріоритетними.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування та практичне вивчення формування та використання місцевих бюджетів в умовах децентралізації.

Для досягнення поставленої мети були визначені такі **завдання**:

- розглянути сутність, призначення та роль місцевого бюджету в бюджетній системі держави;
- визначити основи формування та регулювання місцевих бюджетів в контексті децентралізації;
- дослідити програмно-цільовий метод як інструмент ефективного використання місцевого бюджету;
- здійснити аналіз джерел формування дохідної частини місцевих бюджетів України;
- простежити динаміку та тенденції розвитку напрямів видатків місцевих бюджетів України;
- аналіз формування ефективності використання коштів міського бюджету м. Київ;
- дослідити шляхи мінімізації ризиків дохідної і видаткової частини міського бюджету м. Київ;
- розробка ефективних заходів бюджетної політики регіону щодо наповнення дохідної частини місцевих бюджетів.

Об'єктом дослідження є формування та використання місцевих бюджетів в умовах децентралізації.

Предметом дослідження місцеві бюджети в умовах децентралізації.

Методи дослідження – в залежності від поставлених цілей і завдань використовувалися відповідні методи аналізу: систематизації та класифікації - при дослідженні сутності формування та використання місцевих бюджетів в умовах децентралізації; спостереження, аналітично-графічної формалізації, групування, порівняння, статистичного зіставлення даних – при визначенні особливостей формування та використання місцевих бюджетів в умовах децентралізації; моделювання - при визначенні пропозицій щодо удосконалення системи формування та використання місцевих бюджетів в умовах децентралізації.

Інформаційну базу дослідження склали звіти про виконання місцевих бюджетів , Податковий кодекс України, закони України, звіти Державної казначейської служби України. Інформаційним забезпеченням дослідження стали також монографічні дослідження та наукові праці вітчизняних і зарубіжних авторів.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

1.1. Сутність, призначення та роль місцевих бюджетів в бюджетній системі держави.

Одним з вагомих інститутів економічного суверенітету держави і центром зосередження державних фінансів виступає бюджет. Він являє собою основу на якій ґрунтується вся державна економіка. Бюджет потрібен для ефективного виконання державою своїх функцій: політичної, економічної, соціальної. Врівноважена і правильно побудована бюджетна система є основою для сталого розвитку економіки держави, за допомогою бюджету здійснюється регулювання і управління економікою країни. Економічний розвиток стає неможливим при відсутності продуманого, зваженого з усіх боків, з правильно розставленими пріоритетами, бюджету. Згідно з Конституцією України [26] держава через бюджет має можливість зосередити фінансові ресурси на основних сферах і напрямках економічного і соціального розвитку, здійснювати єдину фінансову політику на всій території.

"Бюджет являє собою основну економічну форму планомірного утворення і використання централізованого фонду фінансових ресурсів для забезпечення соціально-економічного розвитку суспільства" [23, с. 3].

У відповідності до положень Бюджетного кодексу України сучасна бюджетна система складається з державного бюджету та місцевих бюджетів [45, с. 19]. (рис. 1.1). Поняття місцевого бюджету можна сформулювати як – зосередження фінансових ресурсів, які перебувають у розпорядженні органів виконавчої влади відповідного органу місцевого самоврядування для виконання покладених на нього функцій, передбачених Конституцією України.

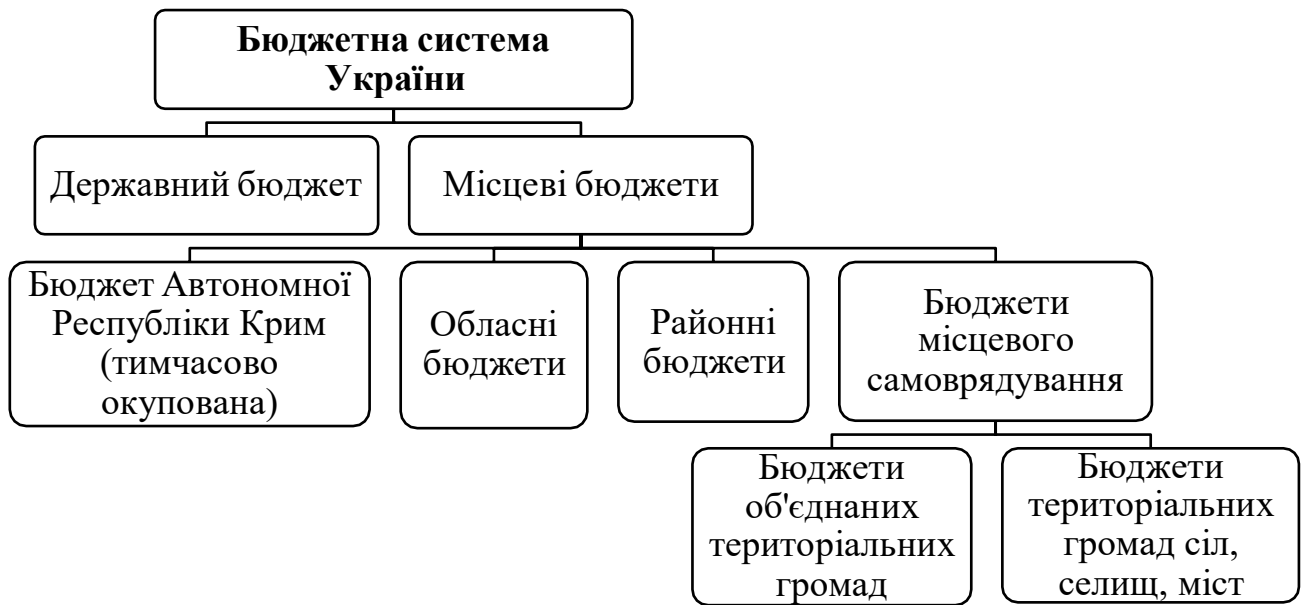

Рис. 1.1 Структура бюджетної системи України

Визначення багатопланового поняття місцевого бюджету наведено в таблиці (Додаток А).

Що стосується трактування поняття «місцеві бюджети», то єдиної думки в економічній літературі не існує.

А. Б. Борисов зазначав, що місцевий бюджет - це бюджет адміністративно-територіальних одиниць, керованих місцевими органами влади [4, с. 43].

На думку А.Д. Василик, «місцеві бюджети - це фонди фінансових ресурсів, призначені для реалізації завдань і функцій, покладених на органи місцевого самоврядування» [10, с. 170].

Місцеві бюджети сприяють забезпеченню фінансової самодостатності розвитку територій держави, визначають ефективність впливу місцевих органів влади на розвиток економічного потенціалу їх територій. За допомогою них визначається результативність фінансування інвестиційних проектів на місцевому рівні, ефективність функціонування місцевих органів влади.

Роль і значення місцевих бюджетів безпосередньо обумовлені типом економічної системи, обраними цілями і пріоритетами суспільного розвитку.

Основними складовими багатопланової ролі місцевих бюджетів є те, що вони виступають:

- вагомим чинником економічного розвитку і фінансової стабільності, інструментом макроекономічного регулювання;
- важелем здійснення перерозподільних процесів;
- фінансовою базою місцевого самоврядування;
- інструментом реалізації державної регіональної політики;
- планами формування і використання фінансових ресурсів територіальних утворень;
- основним важелем проведення фінансового вирівнювання;
- головним джерелом фінансових ресурсів для утримання і розвитку місцевого господарства, вирішення місцевих проблем;
- з їх допомогою проходить реалізація перспективних цілей національного розвитку і загальнодержавних програм, проводиться фінансування державних витрат;
- місцевим бюджетам належить важлива роль в забезпеченні конституційних гарантій, вирішенні соціальних проблем, підвищення добробуту населення (рис. 1.2).

Місцева бюджетна система складається з ряду незалежних домогосподарств, які не входять до державного бюджету та між собою.

Місцева бюджетна система складається з ряду незалежних домогосподарств, які не входять до державного бюджету та між собою.

Місцевий бюджет можна розглядати у трьох аспектах:

а) як правовий акт, який надає органам виконавчої влади право розпоряджатися певними коштами;

б) як план (кошторис) доходів і витрат компетентного місцевого органу влади;

в) як економічна категорія, як домогосподарство - атрибут самостійної територіальної одиниці.

В економічній системі держави:	
<i>Впливають на:</i> - Соціально-економічний розвиток - Фінансову безпеку - Фінансову стабільність - Розвиток демократії - Добробут населення	<i>Використовуються як інструмент:</i> - Перерозподілу ВВП - Державного регулювання на мікрорівні - Економічної політики - Фінансової політики - Регіональної політики
Місцеві бюджети	
<i>У державних фінансах:</i> - Складова бюджетної системи - Інструмент реалізації загальнодержавних програм - Джерело фінансування державних видатків	<i>У місцевих фінансах:</i> - Фінансова база місцевого самоврядування - Фінансові плани територіальних формувань - Джерело утримання і розвитку місцевого господарства

Рис. 1.2. Домінанти суспільного призначення місцевих бюджетів

Бюджетна децентралізація, яка зараз відбувається в Україні, є процесом передачі бюджетних коштів на делеговані державою повноваження з центрального рівня місцевим органам влади. Головною темою бюджетної системи, яка буде висвітлена після бюджетної децентралізації, є домогосподарства США. З часом автономія місцевих бюджетів перестане бути суто декларативною, а стане своєрідним практичним заходом.

Економічна ефективність вимагає фінансової децентралізації, яка веде до делегування та делегування адміністративних повноважень, забезпечує фінансову базу для місцевих та регіональних органів влади та розробляє ефективну модель фінансової компенсації, в якій місцеві громади беруть участь у вирішенні місцевих проблем.

У сучасних дослідженнях децентралізація визначається як спосіб організації публічної влади в державі, де адміністративно-територіальні

одиниці чи інші територіальні одиниці мають право вирішувати місцеві проблеми та виконувати власні ролі в межах закону та посадових осіб зустріти. Втручання в їх діяльність може здійснюватися лише з метою контролю законності у випадках, передбачених законодавством, та у відповідній формі.

1.2. Основи формування та регулювання місцевих бюджетів в контексті децентралізації

Фінансова незалежність органів місцевого самоврядування безпосередньо пов'язана зі структурою доходів місцевих бюджетів, на яких вони базуються. Залежно від територіальної локалізації у складі доходів місцевого бюджету доцільно виділити:

- 1) доходи від місцевого самоврядування;
- 2) Доходи, отримані шляхом перерозподілу в інших сферах, перераховуються до місцевого бюджету у формі міжурядових трансфертів (грантів та субсидій).

Доходи, отримані в районі місцевого самоврядування, в свою чергу діляться на власні доходи та визначаються залежно від способу отримання власного доходу. Його можна розділити на:

- податковий дохід;
- дохід від надання місцевих органів влади послуг (прибирання території, вивезення сміття, постачання тощо);
- доходи від комунальної власності (орендна плата, надання прав на полювання та риболовлю, оплата торгових майданчиків на ринках, кошти від приватизації комунальної власності).

Дохід місцевої влади повинен відповідати таким вимогам:

- Кошти, отримані від органів місцевого самоврядування, повинні бути локалізовані, тобто визначені територіально.
- Органи місцевого самоврядування повинні мати право самостійно визначати діапазон витрат, що надходять на основі конституційних вимог та

чинного законодавства, а також вибраних місцевих пріоритетів економічного та соціального розвитку.

- Органи місцевого самоврядування повинні мати повний контроль над власними джерелами доходу.

Децентралізація бюджету покладає повноваження на управління доходами та витратами з метою підвищення ефективності реалізації цих повноважень та більш ретельне управління бюджетом Співтовариства.

Фінансова децентралізація в сучасних умовах розглядається як необхідна передумова успішної децентралізації державних функцій в контексті демократичних перетворень. Так, за умови бюджетної децентралізації:

- додаткові можливості для навчання місцевих домогосподарств;
- зростає свобода органів місцевого самоврядування у використанні коштів.
- збільшується активність та ініціатива місцевої влади.
- підвищена відповідальність за вирішення місцевих проблем;
- посилений контроль за виконанням бюджету.
- здійснюється ефективна фінансова компенсація.

Серед основних завдань, що виконуються в контексті децентралізації бюджету, можна виділити:

Перегляд та чітка структурування переліку власних та делегованих повноважень;

Ключові напрями бюджетної децентралізації зображені на малюнку (рис. 1.3).

Реформа бюджетної системи в Україні передбачає вдосконалення практики планування бюджету на основі сучасних методів та передових підходів, що підтверджується світовим досвідом. Одним з таких підходів, який дозволяє спрямувати бюджет відповідно до пріоритетів соціального розвитку, є Метод цільової програми (PCM) для бюджетування та, зокрема, для визначення рівня його витрат.

Ключові напрями державної децентралізації					
Забезпечення бюджетної незалежності та фінансової самостійності місцевих бюджетів	Стимулювання громад до об'єднання та формування спроможних територіальних громад	Закріплення за місцевими бюджетами стабільних джерел доходів та розширення дохідної бази місцевих бюджетів	Визначення нового механізму бюджетного регулювання та вирівнювання	Надання нових видів трансфертів та посилення відповідальності профільних міністерств за реалізацію державної політики у відповідних галузях	Децентралізація видаткових повноважень та чіткий розподіл компетенцій, сформований за принципом субсидіарності

Рис. 1.3. Ключові напрями бюджетної децентралізації

1.3. Програмно-цільовий метод як інструмент ефективного використання місцевого бюджету.

Застосування методу цільової програми у бюджетному плануванні на місцевому рівні сприяє формуванню ефективного місцевого самоврядування та посилює його матеріальну, фінансову, юридичну та організаційну незалежність. Цей метод дає змогу змінити фокус на витрати з дедалі обмеженішими бюджетами та зосередити його на вирішенні найважливіших та пріоритетних проблем місцевих громад. Позитивні наслідки реалізації цільової методології Програми будуть досягнуті тим фактом, що вона базується на середньостроковому плануванні, чітко визначаючи пріоритети соціально-економічного розвитку регіонів, забезпечуючи ефективне управління бюджетними доходами та видатками та сприяючи довгостроковій стратегії.

Основні риси, які відрізняють ПЦМ від традиційного бюджетування зведено в таблиці 1.2:

**Відмінності програмно-цільового та постатейного методів
бюджетування**

Постатейний (традиційний) метод	Програмно-цільовий метод
Планування бюджету здійснюється на короткострокову перспективу, тобто на один рік	Планування бюджету здійснюється на середньострокову перспективу, тобто на 3-5 років
Обґрунтування видатків здійснюється на основі "історичних даних" без оцінки доцільності цих видатків та якості бюджетних послуг	Обґрунтування видатків "від майбутнього" на основі визначених цілей й здійснення видатків і показників соціальної та економічної ефективності та результативності
Бюджет складається у розрізі бюджетних функцій та кодів економічної класифікації видатків	Бюджет складається у розрізі бюджетних програм та кодів економічної класифікації видатків
Бюджет спрямований лише на утримання мережі бюджетних установ	Бюджет спрямований на досягнення найбільш ефективних результатів від здійснення бюджетних видатків
Відсутність відповідальності за результати діяльності бюджетних установ та якість послуг що надаються	Персональна відповідальність керівників установ та організацій за досягнення результатів бюджетних програм

Через те, що однією з найбільш проблем місцевого самоврядування в Україні є хронічна нестача фінансових ресурсів, що унеможливує повноцінне виконання своїх функцій та завдань. Тому в контексті чинної законодавчої бази та відсутності реальних перспектив значного збільшення податкових та неподаткових надходжень для місцевих домогосподарств проблема ефективного використання існуючого бюджету стає особливо актуальною. Цю проблему можна вирішити, запровадивши метод націлювання на програму, який базується не на існуючій мережі та штаті установ, які відраховуються з бюджету, а на результатах програм, що відповідають потребам громадян.

Бюджетна програма є центральним елементом ПКМ, єдино можливим форматом затвердження бюджету. Структура розроблених програм відповідає

встановленим пріоритетам, планам соціального, економічного та стратегічного розвитку.

Кожна бюджетна програма складається з декількох компонентів:

- Мета бюджетної програми - основні законодавчо встановлені цілі, яких має досягти конкретна бюджетна програма.

- Цілі бюджетної програми - конкретні цілі, яких слід досягти в результаті бюджетної програми протягом відповідного бюджетного періоду, які можна оцінити за допомогою показників ефективності.

- Сфери діяльності - конкретні заходи для досягнення цілей бюджетної програми, що визначають сфери, за якими буде витрачатися бюджет. Напрямки діяльності повинні відповідати завданням і функціям головного розпорядника бюджету. Визначення сфер діяльності забезпечує виконання бюджетної програми в рамках запланованих асигнувань.

- Показники результативності - кількісні та якісні показники, що характеризують результати бюджетної програми та підтверджуються статистичною, бухгалтерською та іншою звітністю і які дають можливість оцінити використання коштів на виконання бюджетної програми.

Важливим обов'язковим елементом програми є визначення її показників ефективності - кількісних та якісних параметрів, які використовуються для оцінки реалізації програми та визначення того, чи досягнуто цілі. Ці показники поділяються на чотири групи: показники собівартості, продукту, ефективності та якості. Чітке розуміння економічної важливості системи показників результативності представлено в таблиці 1.3, яка дозволяє поглянути на цю систему в контексті відповідності загальноекономічним категоріям.

Таблиця 1.3

Результативні показники бюджетної програми

Назва показника	Характерна ознака послуги за програмою	Співвідношення з економічною категорією	Одиниці вимірювання
1	2	3	4
Показник	1) Хто виробляє	Інструмент	Штатні одиниці,

затрат	послугу? -Штатна структура структура управлінь, відділів, відділів і т.ін 2) Чим виробляємо послугу? -Потужності, будівлі, споруди та ін.	надання послуги (інструмент праці)	одиниці, м ² , м ³ одиниця вимірювання завжди в абсолютному вираженні
Показник продукту	Щодо кого (щодо чого) ми докладаємо зусиль? Щодо кого (щодо чого) ми працюємо у процесі надання послуг? -Контингент споживачів послуги метражі, обсяги робіт за послугою та т. ін.	Об'єкт надання послуги (об'єкт праці)	Осіб, учнів, м ² , м ³ , ліжко-днів - завжди в абсолютному вираженні
Показник ефективності	1) Скільки коштує одиниця продукту в грошовому вираженні? 2) Яку частку показника затрат ми переносимо на одиницю продукту?	Продуктивність послуги (продуктивність праці)	Грн/людино- днів/штатних одиниць вчителів на одного учня (навантаження) грн/ м ² ремонту одиниця вимірювання завжди у відносних величинах
Показники якості	1) Що ми плануємо досягти в результат виконання програми?	Результат надання послуги (продукт грн)	Рівень зниження захворюваності, темпи зростання показника порівняно з іншим періодом... Показник завжди вимірюється у відсотках (порівняно з іншим показником)

Поширення методу цільової програми на всіх рівнях бюджетної системи є одним із пріоритетів сучасної бюджетної політики, оскільки цей вдосконалений підхід до стратегії бюджетування може підвищити ефективність управління бюджетом. Застосування цього методу створює необхідні умови для поєднання соціально-економічних пріоритетів із заходами фіскальної політики, які в середньостроковій перспективі дозволяють досягти збалансованості бюджетів та покращити рівень державних послуг для органів влади та муніципалітетів.

Метод цільової програми поєднує рішення про виконання видатків із очікуваною віддачею цих видатків, його ефективність та результативність та передбачає реалізацію середньострокового фінансового планування, яке, в свою чергу, базується на стратегічному плануванні розпорядників бюджетних коштів.

Рис. 1.5. Поєднання циклів стратегічного планування і програмно-цільового бюджетування

Стратегічний план, який не має фінансового обґрунтування, важко ефективно здійснити. У той же час розподіл ресурсів без урахування майбутніх перспектив може бути неефективним.

Взаємозв'язок між циклами стратегічного планування та бюджетування цілей програми показаний на рис. 1.5.

РОЗДІЛ 2. ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ І АНАЛІЗ НАПРЯМІВ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ

2.1. Аналіз джерел формування дохідної частини місцевих бюджетів України

Для дохідної частини місцевих бюджетів характерною є висока значимість, оскільки в цих бюджетах знаходять своє відображення соціальні, економічні, політичні, організаційні та інші процеси, які потребують фінансування. Місцеві бюджети, а також практика їх формування і виконання має свою специфіку, відмінні риси та проблеми.

Аналіз дохідна та видаткової частини місцевих бюджетів України необхідний для вивчення процесу формування бюджету, а також для виявлення визначених закономірностей і запобігання виникаючих проблем у виконанні бюджету в нашій країні. Незавершеність процесу розмежування видаткових зобов'язань за рівнями бюджетів з урахуванням особливостей побудови муніципальних утворень, слабкість податкового потенціалу територій зумовлюють їх високу залежність від фінансової допомоги.

Дохідна частина місцевих бюджетів України формується за рахунок податкових і неподаткових надходжень, а також за рахунок безоплатних надходжень. Протягом 2017 р. – 9 міс. 2021 рр. можна спостерігати неоднозначну картину, зокрема поступальні фінансові «вливання» та невеликі «спади» (рис. 2.1).

Перш за все, хотілося би відмітити, що за останні 5 років дохідна частина місцевих бюджетів була максимальною у 2019 р. (562,4 млрд. грн.), порівняно з мінімальним показником 2017 р. (366,1 млрд. грн.).

В цілому, 2017 р. був для України особливо знаменним, адже відбулася чергова зміна уряду, неоднозначні призначення, дипломатичні й культурні

злети й падіння. Саме головне – з 1 січня 2017 р. набула чинності Угода про вільну торгівлю між Україною та Європейським Союзом.

Стрибокподібне наповнення місцевих бюджетів України у 2017-2018 рр. відбулося за рахунок суттєвих надходжень з податку на доходи фізичних осіб, що сплачується платниками податку у вигляді заробітної плати та грошового забезпечення. У порівнянні з 2017 р. надходження зросли на 136 млрд. грн. або на 37,1 %.

Рис. 2.1 Загальна сума доходів місцевих бюджетів України з урахуванням міжбюджетних трансфертів із державного бюджету у 2017 р. – 9 міс. 2021 рр., (млрд. грн.).

Джерело: складено автором за інформацією підсумків діяльності Державної казначейської служби України <https://www.treasury.gov.ua/ua>

Деталізуючи інформацію рис. 2.1 та табл. 2.1 зазначимо, що загальна сума доходів місцевих бюджетів України складалася із доходів з урахуванням та без врахування міжбюджетних трансфертів із державного бюджету, куди увійшли: податок на доходи фізичних осіб, акцизний податок з реалізації

суб'єктами, земельний податок з юридичних осіб, орендна плата з юридичних осіб, єдиний податок з фізичних осіб, інші податки та збори та офіційні трансферти.

У структурі доходів місцевих бюджетів 2017 р. найбільшу питому вагу становили: офіційні трансферти – 53,3 %, (195,4 млрд. грн.); податок на доходи фізичних осіб, що сплачується платниками податку у вигляді заробітної плати та грошового забезпечення – 21,1 % (76,9 млрд. грн.); орендна плата з юридичних осіб – 3,6 % (13,4 млрд. грн.); акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлі підакцизних товарів – 3,2 % (11,6 млрд. грн.) ; єдиний податок з фізичних осіб – 2,8 % (10,3 млрд. грн.); земельний податок з юридичних осіб – 1,9 % (7,1 млрд. грн.); інших податки і збори – 14,1 % (51,5 млрд. грн.).

Таблиця 2.1

Динаміка доходів місцевих бюджетів України у 2017 р. – 9 міс. 2021 р.

(млрд. грн.)

Назва доходу	Факт 2017 рік	% у загальній сумі	Факт 2018 рік	% у загальній сумі	Відхилення 2018/2017	
					+/-	%
Загальна сума доходів з урахуванням міжбюджетних трансфертів із державного бюджету	366,1	100,0	502,1	100,0	71,7	37,15
в тому числі доходи без урахування міжбюджетних трансфертів із державного бюджету	170,7	-	229,5	-	50,3	34,45
з них						
Податок на доходи фізичних осіб, що сплачується платниками податку у вигляді заробітної плати та грошового забезпечення	76,9	21,1	108,3	21,6	28,0	40,83
Акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлі підакцизних товарів	11,6	3,2	13,2	2,6	3,9	13,79

Земельний податок з юридичних осіб	7,1	1,9	8,3	1,6	3,5	16,90
Орендна плата з юридичних осіб	13,4	3,6	14,7	2,9	3,9	9,70
Єдиний податок з фізичних осіб	10,3	2,8	15,4	3,1	3,6	49,51
Інші податки та збори	51,5	14,1	69,6	13,9	7,3	35,15
Офіційні трансферти	195,4	53,4	272,6	54,3	21,4	39,51

Продовження таблиці 2.1

Назва доходу	Факт 2019 рік	% у загальній сумі	Факт 2020 рік	% у загальній сумі	Факт 9 міс. 2021 р.	Відхилення 2020/2019	
						+/-	%
Загальна сума доходів з урахуванням міжбюджетних трансфертів із державного бюджету	562,4	100,0	560,5	100,0	211,9	-1,9	-0,34
в тому числі оходи без урахування міжбюджетних трансфертів із державного бюджету	236,5	-	300,2	-	113,9	36,7	26,93
з них							
Податок та збір на доходи фізичних осіб	138,2	24,6	165,5	29,5	62,9	27,3	19,75
Єдиний податок з фізичних осіб	19,9	3,5	25,0	4,5	4,22	5,1	26,63
Орендна плата з юридичних осіб	15,3	2,7	17,2	3,1	2,9	1,9	12,42
Внутрішні податки на товари та послуги	13,8	2,5	13,7	2,4	1,9	-0,1	-0,72
Земельний податок з юридичних осіб	8,3	1,5	11,5	2,1	1,8	3,2	38,55
Інші податки та збори	68,0	12,1	67,3	12,0	11,9	-0,7	-1,03

Джерело: складено автором за інформацією підсумків діяльності Державної казначейської служби України <https://www.treasury.gov.ua/ua>

Продовжуючи аналізувати розрахунки, здійснені в табл. 2.1 зазначимо, що як і зазначалося раніше, 2017 рік став для України значно кращим в економічному та фінансовому плані, тому структура доходів місцевих бюджетів 2017 р. дещо у вартісному вимірі також розширилася.

По-перше, це збільшення мінімальної заробітної плати, що принесло великі суми домогосподарства. Це, у свою чергу, дозволило уряду знайти фінансування для пенсійної реформи. Крім того, "очищення" банківського сектору закінчилося націоналізацією приватного банку, який міг отримати лише додаткові бонуси для України від ЄС. Однак в самій Україні протягом року були негативні наслідки закриття та краху банків. Частка держави в банківському секторі зросла до 60%.

Характерною різницею між 2019 та попередніми роками був розрив у реальності, оскільки економіка країни жила в одному вимірі, а політика в іншому. Ця парадоксальна картина була показана в останніх соціальних опитуваннях того часу. Ситуація в країні була майже на межі катастрофи, країна взагалі не рухалася туди, а опинилася на межі системної кризи та прірви. У 2018 році відбулися також зміни в структурі доходів місцевого бюджету, оскільки місцеві бюджети терміново потребували коштів.

У структурі доходів місцевих бюджетів у 2019 р. найбільшу частку становили: офіційні грошові перекази - 53,1% (298,9 млрд. грн.); Податок на прибуток, сплачений платником податку у вигляді заробітної плати та грошового забезпечення - 24,1% (135,4 млрд грн); єдиний податок з фізичних осіб - 3,5% (19,9 млрд грн); Оренда юридичних осіб - 2,7% (15,3 млрд грн); Акцизний податок з вироблених, імпортованих товарів, з продажу акцизних товарів роздрібними компаніями - 2,5% (13,8 млрд. грн.); Податок на майно з юридичних осіб - 1,5% (8,3 млрд грн); Інші податки та збори - 12,6% (70,8 млрд грн).

Як видно на попередньому малюнку (рис. 2.1) розмір дохідної частини місцевих бюджетів України 2020 р. був дещо меншим. В цілому, недофінансування із попереднім 2019 р. відбувалося у розмірі 1,9 млрд. грн. або 0,34 %.

Як свідчать події 2020 року, він був вкрай непростим для українців. Країна прожила дуже важливий рік: вибрала нових президента і парламент.

У структурі доходів місцевих бюджетів 2020 р. найбільшу питому вагу становили: офіційні трансферти – 46,4 % (260,3 млрд. грн.); податок та збір на доходи фізичних осіб – 29,5% (165,5 млрд. грн.) єдиний податок з фізичних осіб – 4,5 % (25,0 млрд. грн.); орендна плата з юридичних осіб – 3,1 % (17,2 млрд. грн.); внутрішні податки на товари та послуги – 2,4 % (13,7 млрд. грн.); земельний податок з юридичних осіб – 2,1 % (11,5 млрд. грн.); інші податки і збори – 12,0 % (67,3 млрд. грн.).

Проведений динамічний аналіз у 2017 р. – 9 міс. 2021 р. дав можливість отримати комплексну оцінку наданих в останні роки з бюджету України міжбюджетних трансфертів на соціально-економічний розвиток регіонів з метою скорочення їх економічної диференціації і забезпечення виконання державних регіональних повноважень (рис. 2.2).

Рис. 2.2 Загальна сума доходів місцевих бюджетів України без урахування міжбюджетних трансфертів із державного бюджету за 2017 р. – 9 міс. 2021 рр., (млрд. грн.).

Джерело: складено автором за інформацією підсумків діяльності Державної казначейської служби України <https://www.treasury.gov.ua/ua>

На рис. 2.2. показана детальна сума доходів бюджетів України без урахування міжбюджетних трансфертів із державного бюджету за 2017 р. – 9 міс. 2021 рр., (млрд. грн.). Зверніть увагу, що максимальний розмір дохідної частини місцевих домогосподарств України, за винятком міждержавних трансфертів з державної казни, зменшився у 2020 році. За період 2019-2020 рр. відбулися позитивні зміни на суму 36,7 млрд. грн. або 26,93%.

Загалом у 2017 році, враховуючи обсяг міждержавних трансфертів з державного бюджету, до місцевих бюджетів надійшло 366,1 млрд грн, що становить 104,3% від річних планових показників. Порівняно з 2016 роком продажі зросли на 71,6 млрд грн. або на 24,3%.

У 2017 році відповідна сума трансфертів (базові субсидії, додаткові субсидії, субсидії) була перерахована з державного до місцевих бюджетів на суму 195,4 млрд грн, що відповідає 21,5 млрд грн. більше, ніж у 2016 р. При цьому зворотні субсидії та субсидії на реалізацію програм соціально-економічного та культурного розвитку регіонів на суму 4,2 млрд грн перераховано з місцевих бюджетів до державного бюджету, що на 1,1 млрд грн більше 2016 р ..

У 2017 році кошти були використані на різні потреби. Зокрема, 582 місцеві домогосподарства отримали базовий грант у розмірі 4,7 млрд грн, освітяни також отримали свою частку - 792 місцеві домогосподарства отримали грант на освіту в розмірі 44,5 млрд грн, зокрема медичні заклади могли розраховувати на певну підтримку 791 місцеве домогосподарство медична субсидія у розмірі 44,4 млрд. грн.

Українська економіка продовжувала рости та розвиватися у 2018 році, але, на жаль, занадто повільно та відстаючи від світових тенденцій. Таким чином, на економічну ситуацію в країні впливало багато факторів. Наприклад, за оцінками МВФ, високий рівень корупції в Україні щорічно споживає 2% ВВП.

У 2018 році до місцевих бюджетів надійшло 502,1 млрд грн з урахуванням суми міждержавних трансфертів з державного бюджету, що

становить 100,7% річних планових показників. У 2018 році з місцевого бюджету було перераховано трансферти (базові субсидії, додаткові субсидії, субсидії) з державного бюджету на суму 272,6 млрд грн, тобто 77,2 млрд грн. більше, ніж у 2017 році.

Місцеві бюджети отримали з державного бюджету у 2019 році 562,4 млрд грн з урахуванням суми міждержавних трансфертів, що відповідає 99,2% річних планових показників. Порівняно з 2018 роком продажі зросли на 60,3 млрд грн. або 12%.

Із загальної суми всіх доходів, що отримуються з місцевих бюджетів, податки та збори становлять 263,5 млрд. Грн., Що становить 34,0 млрд. Грн. або на 14,8% більше 2018 року. У 2019 році до місцевих бюджетів було надано трансфертів (базові субсидії, додаткові субсидії, субсидії) з державного бюджету на суму 299,4 млрд грн, що відповідає 26,5 млрд грн. більше, ніж у 2018 р. Розподіл одержувачів був таким: 930 місцевих домогосподарств отримали базовий грант у розмірі 8,2 млрд грн, 1287 місцевих домогосподарств отримали грант на освіту в розмірі 60,4 млрд грн, а 1266 місцевих домогосподарств отримали грант на медичну допомогу 61,7 млрд. грн. млрд

У 2020 році міжбюджетні трансферти отримали 1403 місцеві домогосподарства, що на 114 більше, ніж у 2019 році. Зокрема, 782 трансфертні виплати були здійснені домогосподарствам об'єднаних територіальних громад. У 2020 році місцевим домогосподарствам було надано трансфертів (базові субсидії, додаткові субсидії, субсидії) з державного бюджету на загальну суму 261,4 млрд. грн., тобто 38,0 млрд. грн. менше, ніж у 2019 році.

Проведений динамічний аналіз у 2017 р. – 9 міс. 2021 р. дав можливість отримати комплексну оцінку податкових надходжень для соціально-економічного розвитку регіонів з метою скорочення їх економічної диференціації (рис. 2.3).

Звернемося до показників на рис. 2.3 додати, що предметом оподаткування як податку на майно з фізичних осіб, так і, якщо йдеться про податок на майно, є статичні предмети, незалежно від того, є це ділянки з

періодичною кадастровою вартістю або конкретні ділянки, вартість яких також суттєво не коливається.

Рис. 2.3 Загальна сума податкових надходжень до місцевих бюджетів України за 2017 р. – 9 міс. 2021 рр., (млрд. грн.).

Джерело: складено автором за інформацією підсумків діяльності Державної казначейської служби України <https://www.treasury.gov.ua/ua>

Із загальної суми всіх доходів, отриманих від місцевих домогосподарств, податки та збори, що стягуються на їх території, становлять 170,7 млрд. грн., що еквівалентно 50,3 млрд. грн. або на 41,7% більше, ніж у 2016 році. З загального доходу місцевих домогосподарств податки та збори, що стягуються на їх території, складають 229,5 млрд. грн., що становить 58,8 млрд. грн. або на 34,4% більше, ніж у 2017 році.

Як видно зі структури таблиці 2.1. в Україні проблема поповнення місцевих бюджетів систематично вирішується шляхом реформування базового оподаткування фізичних осіб.

Збільшення внесків у місцеві домогосподарства у 2020 році відбулось головним чином за рахунок таких категорій, як податок на прибуток та збори на 27,3 млрд грн, індивідуальний податок з фізичних осіб на 5,1 млрд грн. Податок на майно з юридичних осіб у розмірі 3,2 млрд грн, орендна плата юридичним особам у розмірі 1,9 млрд грн.

Безперечно, всі податки будуть спрямовані на благоустрій та розвиток території регіональних одиниць, оскільки це місцевий податок. Звичайно, можна припустити, що кожен з них може суттєво збільшити фінансове навантаження на громадян.

Тому з метою поповнення дохідної частини місцевих бюджетів та посилення ролі місцевих податків доцільно заохочувати місцеві адміністрації до самостійних заходів щодо розвитку податкового потенціалу, який визначається динамікою економічної діяльності.

2.2. Динаміка та тенденції розвитку напрямів видатків місцевих бюджетів України

Бюджетна самостійність надзвичайно важлива для всіх регіонів України, вона відображає стан їх фінансових можливостей, який забезпечує органам місцевого самоврядування можливість прийняття і здатність реалізації зобов'язань поточного та інвестиційного фінансування витрат міського управління у встановлені терміни і в запланованому обсязі.

Загальна сума видатків місцевих бюджетів України зображена на рис. 2.4.

Як свідчать результати рис. 2.4 суттєве збільшення видаткової частини місцевих бюджетів України припадає на період 2017-2018 рр., де зміна становила 145,6 млрд. грн. або 41,54 %.

Рис. 2.4 Загальна сума видатків місцевих бюджетів України за 2017 р. – 9 міс. 2021 рр., (млрд. грн.).

Джерело: складено автором за інформацією підсумків діяльності Державної казначейської служби України <https://www.treasury.gov.ua/ua>

Структура видатків місцевих бюджетів України у 2017 р. – 9 міс. 2021р. (млрд. грн.) зображена в табл. 2.4.

Таблиця 2.4

**Динаміка видатків місцевих бюджетів України у 2017 р. – 9 міс. 2021 р.
(млрд. грн.)**

Назва доходу	Факт 2017 рік	% у загальній сумі	Факт 2018 рік	% у загальній сумі	Відхилення 2018/2017	
					+/-	%
Загальна сума видатків із державного бюджету	350,5	100,0	496,1	100,0	145,6	41,54
з них						
Оплата праці і нарахування на заробітну плату	116,3	33,2	128,9	26,0	12,6	10,83
Використання товарів послуг	61,8	17,6	125,8	25,3	64	103,56
Соціальне забезпечення	99,8	28,5	131,1	26,4	31,3	31,36
Капітальні видатки	52,7	15,0	74,3	15,0	21,6	40,99

Поточні трансферти	19,2	5,5	35,3	7,1	16,1	83,85
Інші поточні видатки	0,4	0,1	0,6	0,2	0,2	50,00
Обслуговування боргових зобов'язань	0,3	0,1	0,1	0,,1	-0,2	-66,67

Продовження таблиці 2.4

Назва доходу	Факт 2019 рік	% у загальній сумі	Факт 2020 рік	% у загальній сумі	Факт 9 міс. 2021 р.	Відхилення 2020/2019	
						+/-	%
Загальна сума видатків із державного бюджету	570,6	100,0	566,2	100,0	205,6	-4,4	-0,77
з них							
Оплата праці і нарахування на заробітну плату	154,9	27,1	179,3	31,7	65,2	24,4	15,75
Використання товарів послуг	144,9	25,4	120,1	21,2	45,1	-24,8	-17,12
Соціальне забезпечення	134,1	23,5	88,9	15,7	32,3	-45,2	-33,71
Капітальні видатки	91,2	16	99,8	17,6	15,1	8,6	9,43
Поточні трансферти	44,6	7,8	76,9	13,6	12,1	32,3	72,42
Інші поточні видатки	0,3	0,1	0,3	0,1	0,1	0,01	0,01
Обслуговування боргових зобов'язань	0,6	0,1	0,9	0,2	0,1	0,3	50,0

Джерело: складено автором за інформацією підсумків діяльності Державної казначейської служби України <https://www.treasury.gov.ua/ua>

Деталізуючи розрахунки табл. 2.4 зазначимо, що витрати місцевих бюджетів періоду 2017 р. були неефективними. Були практично згорнуті всі державні інвестиційні програми, не дивлячись на те, що витрати інвестиційного характеру позитивно впливають на розвиток економіки країни.

Динаміка видатків місцевих бюджетів України на оплату праці і нарахування на заробітну плату у 2017 р. – 9 міс. 2021 р. (млрд. грн.) представлена на рис. 2.5.

У 2019 році відбулися зрушення в плані підняття зарплат, відбувалися структурні зрушення, адже на місцях українці були не задоволені рівнем оплати труда, ні взагалі соціально-трудоим становищем. Знову ж таки, чималі бюджетні кошти витрачалися також і на децентралізацію і освіту, зростали витрати на культуру.

Рис. 2.5 Загальна сума видатків місцевих бюджетів України на оплату праці і нарахування на заробітну плату за 2017 р. – 9 міс. 2021 рр., (млрд. грн.).

Джерело: складено автором за інформацією підсумків діяльності Державної казначейської служби України <https://www.treasury.gov.ua/ua>

Касові видатки місцевих бюджетів, в тому числі за рахунок трансфертів із державного бюджету, за 2019 рік склали 570,6 млрд. грн., що становить 93,2 % річних планових призначень. У порівнянні із минулим роком видатків проведено більше на 74,5 млрд. грн. або на 15 %.

У структурі касових видатків місцевих бюджетів за економічною класифікацією у 2020 році найбільші частки припадають на [30, с. 20]: оплату праці і нарахування на заробітну плату (179,3 млрд. грн., або 31,7 %); використання товарів і послуг (120,1 млрд. грн., або 21,2 %); соціальне забезпечення (пенсій, допомоги та стипендії) (88,9 млрд. грн., або 15,7 %); капітальні видатки (99,8 млрд. грн., або 17,6 %).

Допоміжні рахунки соціального захисту – широко визнаний в європейській статистичній практиці метод узагальнення, опису і аналізу фінансування національних систем соціального захисту, який є важливим для

вдосконалення їх діяльності. Витрати місцевих бюджетів на соціальну політику були представлені як витрати на соціальне обслуговування і соціальне забезпечення населення, адресну соціальну допомогу, охорону сім'ї та дитинства.

У структурі видатків місцевих бюджетів України витрати на соціальне забезпечення були завжди номером два, після витрат на оплату праці. Як правило, питома вага видатків місцевих бюджетів України на соціальне забезпечення знаходилася в межах 15,7 – 28,5 %. Навіть не заважаючи на ті складні часи, в яких знаходилася Україна у 2012-2018 рр. видатки за цією статтею були найбільшими та склали 99,8 млрд. грн. або 28,5 % від загального розміру витрат місцевих бюджетів.

Із кожним наступним роком, починаючи з 2018 року питома вага видатків місцевих бюджетів України на соціальне забезпечення поступово скорочувалися, що в цілому склало недофінансування близько 15-20%.

Динаміка видатків місцевих бюджетів України на соціальне забезпечення у 2017 р. – 9 міс. 2021 р. (млрд. грн.) представлена на рис. 2.6.

Деталізуючи інформацію, зображену на рис. 2.6 додамо, що суть соціальної політики на місцях в тому, щоб сприяти оптимальному розвитку умов і способу життя членів суспільства, удосконалювати соціальні зв'язки і відносини між ними, забезпечувати необхідну соціальну диференціацію і одночасно.

У 2020 році видатки на соціальне забезпечення склали лише 88,9 млрд. грн., займаючи в питомій вазі видатків місцевих бюджетів України тільки 15,7 %. А це означало, що загальний обсяг субвенції з бюджетів на виплату допомоги сім'ям з дітьми, малозабезпеченим сім'ям, інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам та допомоги по догляду за інвалідом були суттєво скорочені.

Рис. 2.6 Загальна сума видатків місцевих бюджетів України на соціальне забезпечення у 2017 р. – 9 міс. 2021рр., (млрд. грн.).

Джерело: складено автором за інформацією підсумків діяльності Державної казначейської служби України <https://www.treasury.gov.ua/ua>

У 2020 році видатки на соціальне забезпечення склали лише 88,9 млрд. грн., займаючи в питомій вазі видатків місцевих бюджетів України тільки 15,7%. А це означало, що загальний обсяг субвенції з бюджетів на виплату допомоги сім'ям з дітьми, малозабезпеченим сім'ям, інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам та допомоги по догляду за інвалідом були суттєво скорочені.

Стаття витрат, як використання товарів і послуг – третя за обсягами та питомою вагою.

Динаміка видатків місцевих бюджетів України на використання товарів і послуг у 2017 р. – 9 міс. 2021 р. (млрд. грн.) представлена на рис. 2.8.

Рис. 2.7 Загальна сума видатків місцевих бюджетів України на використання товарів і послуг у 2017 р. – 9 міс. 2021 рр., (млрд. грн.).

Джерело: складено автором за інформацією підсумків діяльності Державної казначейської служби України <https://www.treasury.gov.ua/ua>

Як видно із представленого рис. 2.7, період 2018-2019 рр. найбільш витратний із боку місцевих бюджетів за статтею використання товарів і послуг. Із 2020 р. зменшення відбулося у розмірі 5,7 млрд. грн. або 4,75 %.

Як відомо, муніципальні замовлення на поставки товарів, виконання робіт і надання послуг оплачується за рахунок коштів місцевих бюджетів та розміщується на конкурсній основі, за винятком випадків, коли розміщення муніципального замовлення здійснюється шляхом запиту котирувань цін на товари, роботи і послуги, або випадків закупівлі товарів, робіт і послуг у єдиного виконавця відповідно.

В цілому, за 2017 р. – 9 міс. 2021 рр. зменшення відбулося на рівні 58,3 млрд. грн. або на 3,5 %.

Боргові зобов'язання органів місцевого управління і самоврядування, в тому числі облігаційні позики, зобов'язання, що підлягають виконання за

виданими гарантіям, бюджетні кредити основного бюджету та борги, гарантовані місцевими виконавчими і розпорядчими органами за кредитами банків, виданими суб'єктам господарювання – все це потребує розгляду. У той же час, варто відмітити невелику питому вагу у структурі. Здебільшого, це на рівні 0,1-0,2%. Будь-яких суттєвих зрушень за період 2017 р. – 9 міс. 2021 р. не зафіксовано.

Таблиця 2.5

**Співвідношення доходів/видатків місцевих бюджетів України у
2017р. – 9 міс. 2021 р. (млрд. грн.)**

Назва доходу	Факт 2017 рік	Факт 2018 рік	Факт 2019 рік	Факт 2020 рік	Факт 9 міс. 2021 р.
Загальна сума доходів із державного бюджету	366,1	502,1	562,4	560,5	211,9
Загальна сума видатків із державного бюджету	350,5	496,1	570,6	566,2	205,6
Баланс	+15,6	+6,0	-8,2	-5,7	+6,3

Джерело: складено автором за інформацією підсумків діяльності Державної казначейської служби України <https://www.treasury.gov.ua/ua>

Як видно із розрахунків співвідношення доходів/видатків місцевих бюджетів у табл. 2.5 у періоди 2019-2020 рр. із значень балансу видно невиконання бюджету місцевими адміністраціями України, зокрема його перевищення. У 2019 р. перевищення бюджету – 1,21 %, у 2020 р. – перевищення бюджету 1,02 %.

Таким чином, фінансове забезпечення місцевого самоврядування розглянуто у контексті співвідношення обсягу фінансових ресурсів, акумульованих у місцевому бюджеті у вигляді доходів, і обсягу витратних зобов'язань, що обумовлено виконанням функцій і повноважень місцевих утворень протягом фінансового року.

Проведений аналіз формування доходів і витрат місцевих бюджетів України дозволяє зробити висновок щодо недостатньо якісного прогнозування і планування доходів бюджетів, зокрема у розрізі фактичного виконання. Рівень фінансової допомоги від держави нестабільний, стрибкоподібний, простежується неефективне використання бюджетних дотацій та асигнувань, що потребує більш суворого контролю за виконанням муніципальних цільових (відомчих) програм).

2.3. Аналіз формування ефективності використання коштів міського бюджету м. Київ

Столиця України, місто Київ, – одне з найбільших міст Європи, адміністративний, економічний, науковий, культурно-освітній та історичний центр України.

Систему адміністративно-територіального устрою міста Києва складають 10 районів відповідно до рішення Київської міської ради від 30.01.2001 № 162/1139 «Про адміністративно-територіальний устрій м. Києва». Межі адміністративних районів м. Києва затверджені рішеннями Київської міської ради від 27.04.2001 № 280/1257 «Про межі нових адміністративних районів м. Києва та організаційні заходи по проведенню адміністративно-територіальної реформи» та від 29.11.2001 № 126/1560 «Про внесення змін та доповнень до рішення Київської міської ради від 27.04.2001 № 280/125»

У 2018 році видатки бюджету міста Києва здійснювалися через 32 головні розпорядники:

- 10 районних в місті Києві державних адміністрацій;
- 20 департаментів та управлінь виконавчого органу КМР (КМДА);
- Київська міська рада;
- Апарат виконавчого органу КМР (КМДА).

Видатки в розрізі головних розпорядників бюджетних коштів міста Києва представлені в таблиці (Додаток В).

Як ми можемо побачити з таблиці (Додаток Б), в 2020 році виконання бюджету в розрізі головних розпорядників, і зокрема районних в місті Києві адміністрацій, було здійснено майже на 96%.

У 2018 році видатки бюджету міста Києва зросли на 21% – до 28010 млн. грн., що становило 114% планового показника.

Видатки на виконання власних повноважень (без урахування міжбюджетних трансфертів) зросли на 27%, або 5 872 млн. грн., – до 27957 млн. грн. внаслідок збільшення видатків на охорону здоров'я, освіту, соціальний захист та забезпечення, зокрема за рахунок нових типів субвенцій з Державного бюджету (медичної та освітньої субвенцій) (рис.2.11). Також зростання видатків на виконання власних повноважень порівняно з попереднім роком пов'язане із збільшенням операцій з активами власних надходжень бюджетних установ (зокрема операцій із відображення експертної грошової оцінки земельних ділянок) на 180%, або 2381 млн. грн. – до 3704 млн. грн. у 2018 році. Перевиконання планового показника видатків на виконання власних повноважень на 14%, або 3499 млн. грн. головним чином пов'язане з відображенням в обліку операцій з власними активами бюджетних установ, що не було передбачено бюджетом, затвердженим Київською міською радою.

У таблиці (Додаток В) розглянуті видатки бюджету міста Києва за економічною класифікацією у 2017-2020 рр.

Основними статтями поточних видатків були:

- оплата праці в бюджетних установах (питома вага в поточних видатках – 26%);
- субсидії та поточні трансферти комунальним підприємствам та організаціям для виконання певних бюджетних програм та заходів (питома вага в поточних видатках – 13%);
- соціальний захист та соціальне забезпечення населення (питома вага в поточних видатках – 12%).

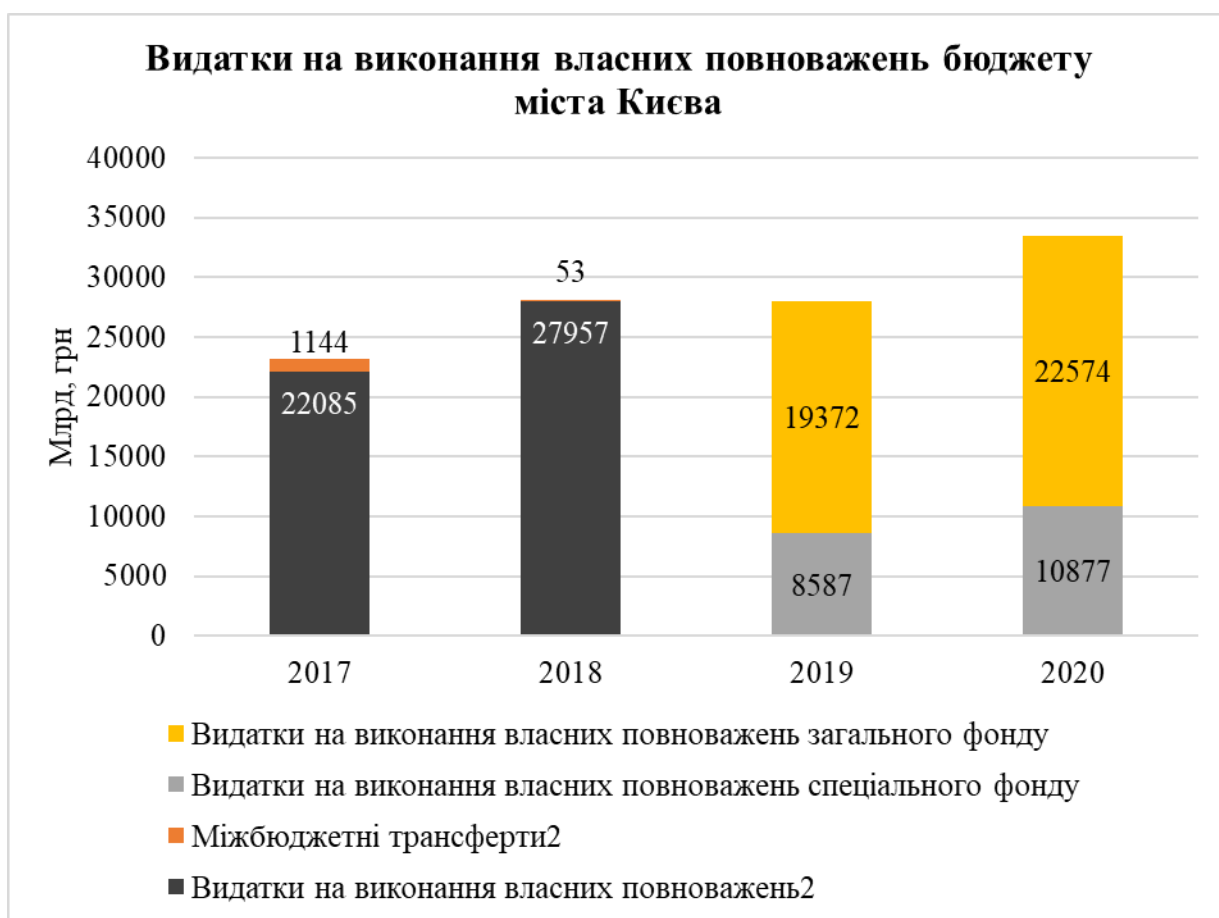

Рис. 2.11. Видатки на виконання власних повноважень бюджету міста Києва у 2017-2020 рр., млн. грн.

У 2018 році капітальні видатки збільшилися у 2.2 рази, або 3995 млн. грн., – до 7306 млн. грн., становлячи 26% загальних видатків бюджету міста Києва

Зростання капітальних видатків пояснюється збільшенням за рахунок власних надходжень бюджетних установ (зокрема операцій із відображення експертної грошової оцінки земельних ділянок) на 2 381 млн. грн. – до 3704 млн. грн., а також збільшенням капітальних трансфертів підприємствам на 1002 млн. грн.

Без урахування негрошових операцій з активами власних надходжень бюджетних установ, капітальні видатки зросли у 1,8 рази, або 1614 млн. грн., – до 3602 млн. грн., що становить 102% планового показника.

Оскільки більша частина доходів міста спрямовується на нагальні поточні видатки, капітальні видатки є незначними та їх недостатньо для швидкого оновлення застарілої матеріально-технічної бази та інфраструктури міста Києва. Всі капітальні видатки здійснюються через спеціальний фонд бюджету міста Києва.

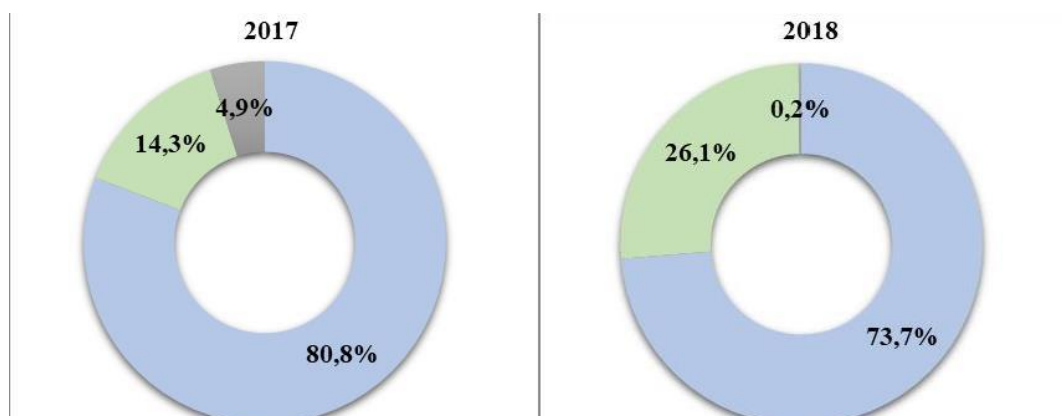
Збільшення капітальних видатків спеціального фонду в 2019 році порівняно з попереднім роком на 28% (або на 2.1 млрд. грн) зумовлене зростанням капітальних трансфертів на 111.3% (або на 3 млрд. грн) через збільшення капітальних інвестицій у транспортну інфраструктуру та оновлення освітніх установ.

У 2019 році найбільше зросли видатки на:

- будівництво – на 2099 млн. грн., через будівництво інфраструктурних об'єктів та придбання житла;
- освіту – на 1739 млн. грн., оновлення інфраструктури та індексацію зарплат;
- інші послуги, пов'язані з економічною діяльністю – на 540 млн. грн., через погашення заборгованості Київської міської ради перед державою.

Зменшення видатків на охорону здоров'я пов'язано із специфікою обліку не грошової переоцінки вартості землі та основних засобів лікарень, яка знизилась на 2,7 млрд. грн. в 9 році.

На рис. 2.12. представлена структура видатків міста Києва за економічною класифікацією у 2017-2020 рр.

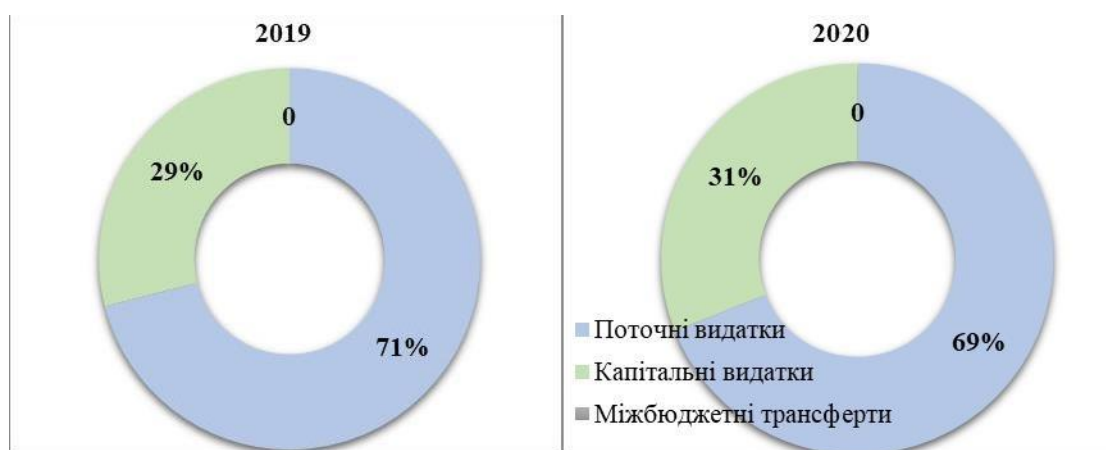

Рис. 2.12. Структура видатків бюджету міста Києва за економічною класифікацією у 2017-2020 рр., %

З рис. 2.12. бачимо, що в структурі видатків за економічною класифікацією найбільшу частку займають поточні видатки, які протягом досліджуваного періоду мали тенденцію до зменшення. Зокрема, найбільшою частка поточних витрат була в 2017 році та складала 80,8%, в 2020 році їх частка становила 69%. Капітальні видатки навпаки, протягом досліджуваного періоду мали тенденцію до зростання, і в 2020 році їх частка склала 31%, що є найбільшою за чотири роки.

Виконання бюджету міста Києва за 2018 рік становить 28010 млн. грн., в тому числі по загальному фонду – 19400,1 млн. грн., та спеціальному фонду – 8609,9 млн. грн. в табл.2.25 проведемо аналіз виконання бюджету міста Києва за видатками загального і спеціального фондів за функціональною класифікацією у 2017-2020 рр.

Як бачимо з табл. 2.25, обсяг видатків зростав протягом досліджуваного періоду, найбільше зростання спостерігається в 2020 році 47,6% (15948 млн.грн.), відносно попереднього року. Майже по всіх статтях видатків протягом 2017-2020 року спостерігається зростання, зокрема в 2020 році зросли видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення відносно попереднього року на 69,1% (3210 млн. грн.), також зросли видатки на транспорт, дорожнє господарство, зв'язок, телекомунікації та інформатика – 185% (4723 млн. грн.), зросли видатки й на освіту 43,3%, державне управління 33,6% та інші.

Таблиця 2.25

**Аналіз динаміки видатків загального і спеціального фонду за
функціональною класифікацією бюджету міста Києва у 2017-2020 рр.**

Найменування показника	Фактично виконані видатки загального фонду, млн. грн.				Відхилення, +/-, млн. грн.			Темп зростання, %		
	2017	2018	2019	2017/20	2018/2017	2019/2018	2020/2019	2018/2017	2019/2018	2020/2019
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Державне управління	667	705	1192	1592	38	487	400	5,7	69,1	33,6
Освіта	5047	6313	8053	11539	1266	1740	3486	25,1	27,6	43,3
Охорона здоров'я	3881	8231	7640	9330	4350	-591	1690	112,1	-7,2	22,1
Соціальний захист та соціальне забезпечення	2648	4188	4648	7858	1540	460	3210	58,2	11,0	69,1
Житлово-комунальне господарство	4270	2146	2598	3259	-2124	452	661	-49,7	21,1	25,4
Культура і мистецтво	1649	762	1266	1459	-887	504	193	-53,8	66,1	15,2
Засоби масової інформації	32	34	37	61	2	3	24	6,3	8,8	64,9
Фізична культура і спорт	123	242	301	433	119	59	132	96,7	24,4	43,9
Будівництво	654	1543	3642	4364	889	2099	722	135,9	136,0	19,8
Сільське і лісове господарство, рибне господарство та мисливство	40,4	33	29	27	0	-4	-2	0,0	-12,1	-6,9
Транспорт, дорожнє господарство, зв'язок, телекомунікації та інформатика	905	1533	2553	7276	628	1020	4723	69,4	66,5	185,0
Інші послуги, пов'язані з економічною діяльністю	589	170	710	1362	-419	540	652	-71,1	317,6	91,8
Попередження та ліквідація надзвичайних ситуацій та наслідків стихійного	9	8	10	22	-1	2	12	-11,1	25,0	120,0

лиха										
Обслуговування внутрішнього боргу	1312	1577	281	15	265	-1296	-266	20,2	-82,2	-94,7
Видатки, не віднесені до основних груп	65	176	179	309	111	3	130	170,8	1,7	72,6
Цільові фонди	203	298	313	351	95	15	38	46,8	5,0	12,1
Міжбюджетні і трансферти	3	53	124	266	50	71	142	-95,4	134,0	114,5
Кредитування	-2	-2	-2	-2	0	0	0	0,0	0,0	0,0
Всього видатків	23229	28010	33573	49521	4781	5563	15948	20,6	19,9	47,5

На рис. 2.13. представлена галузева структура видатків за функціональною класифікацією протягом 2017-2020 року.

Як видно з рис. 2.13, в галузевій структурі видатків найбільша частка протягом досліджуваного періоду належить видаткам на охорону здоров'я (в 2017 - 17%, 2018 - 29%, 2019 – 23%, 2020 – 19%), на освіту (в 2017 – 22%, 2018 – 23%, 2019 – 24%, 2020 – 23%), на соціальний захист та соціальне забезпечення (в 2017 – 11%, 2018 – 15%, 2019 – 14%, 2020 – 16%) та на житлово-комунальне господарство (в 2017 – 18%, в 2018 – 8%, в 2019 – 8%, в 2020 – 7%).

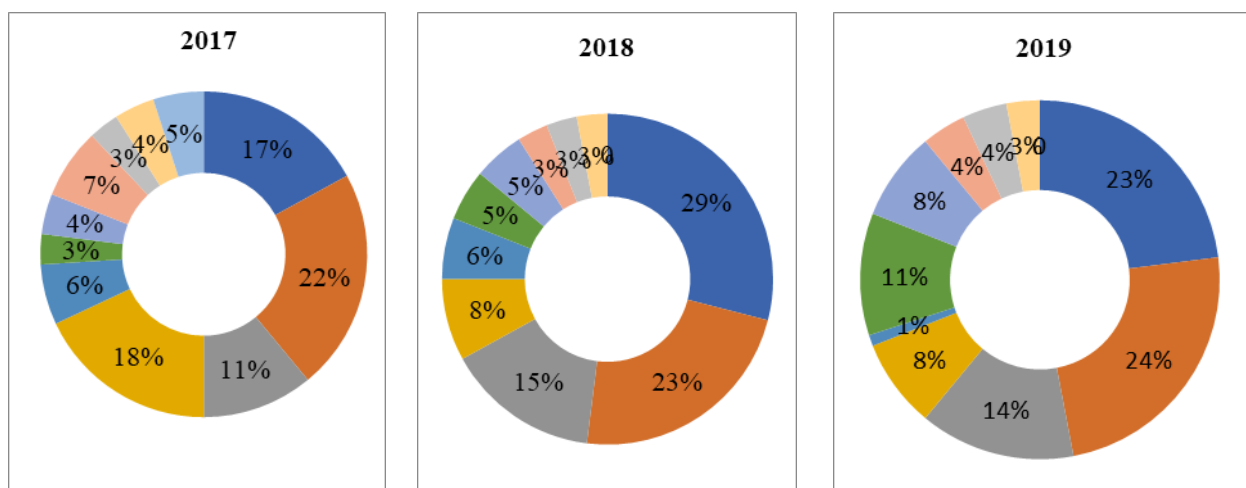

Рис. 2.13. Галузева структура видатків за функціональною класифікацією протягом 2017-2020 року¹

Соціально – економічний розвиток території залежить від економічного розвитку цілої держави. Місцеві бюджети роблять спроможними регіони. Акумуляування грошових коштів місцевими бюджетами відбувається з ціллю використання коштів на соціальну- культурні заклади, покращення послуг житлово-комунального господарства, надання допомог із соціального захисту і соціального забезпечення. Більшість видатків бюджету традиційно спрямовується на соціально-культурну сферу (освіта, охорона здоров'я, соціальний захист і соціальне забезпечення, культура та мистецтво, фізична культура і спорт).

¹* – Включають операції за рахунок власних надходжень бюджетних установ (зокрема з відображення експертної грошової оцінки земельних ділянок): по охороні здоров'я – на суму 3 563 млн. грн. у 2018 році та 170 млн. грн. у 2017 році; по культурі і мистецтву – на суму 12.7 млн. грн. у 2018 році та 1 052 млн. грн. у 2017 році

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ШЛЯХОМ ОПТИМІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ФОРМУВАННЯ ДОХІДНОЇ ТА ВИДАТКОВОЇ ЧАСТИНИ БЮДЖЕТУ

3.1. Зарубіжний досвід фінансового забезпечення місцевих бюджетів

У таких країнах, як Німеччина, США, Нова Зеландія проведені реформи у другій половині XX ст. зумовили створення ефективного механізму реалізації як державних, так внутрішньовідомчих бюджетних програм. Становлення відомчих бюджетних програм супроводжувалося встановленням чітких критеріїв і підходів щодо їх формування та виконання, створення системи індикативних показників по оцінці якості виконання цих програм на місцевому рівні.

У США [67, с. 32] система взагалі не передбачає прийняття річного закону бюджету. Поточні витрати Уряду визначаються чинними законами про призначення, термін яких може бути і 10 років, а також щорічно приймаються нормами про асигнування, що стосуються усталених витрат, в основному на соціальну сферу.

Так, в США особливістю федерального бюджету є те, що в структурному відношенні видаткова частина федерального бюджету США складається з двох основних категорій витрат.

Перший вид витрат – це так звані дискреційні витрати, тобто ті види витрат, які визначаються Конгресом в ході процесу щорічного виділення асигнувань і над якими Конгрес має прямий контроль, що здійснюється за допомогою комітетів по асигнувань (ці витрати становлять близько 35% видаткової частини федерального бюджету США).

Друга частина витрат – обов'язкові (прямі) витрати по федеральних мандатах (більше 50%), до яких формально належать бюджетні призначення відповідно з федеральним законодавством.

Найважливішою характеристикою обов'язкових витрат є відсутність щорічно встановлюваного рівня витрат за відповідними напрямками бюджетних статей.

На рівні урядів штатів і муніципальних утворень в США моніторинг результативності бюджетних витрат регулюється законодавчими та нормативно-правовими актами. При цьому ступінь впровадження моніторингу в діяльність органів влади тих чи інших штатів істотно відрізняється. Найбільш активно моніторинг впроваджується і розвивається в штатах Техас, Луїзіана, Міннесота, Вірджинія, Мен, де показники моніторингу використовуються в процесі стратегічного планування та складання бюджету. На рівні муніципалітетів розробляються власні програми впровадження моніторингу результативності бюджетних витрат [68].

Підтримка реалізації програм здійснюється також на рівні урядів штатів. Крім цього практично в кожному штаті функціонує відповідна урядова структура, що займається питаннями розробки і реалізації програм фінансової підтримки розвитку бізнесу та надання йому різного роду консультаційних та технічних послуг. Для розробки та управління програмами можуть також створюватися спеціальні державні корпорації, які виконують не тільки основні функції керівництва програмами, а й нерідко значну частину виробничо-господарської діяльності по їх здійсненню.

Для управління регіональними програмами створюються органи змішаної адміністрації, до складу яких входять на рівноправній основі представники федерального уряду і урядів штатів (свого роду «міжурядові органи»). Для забезпечення загального контролю за ходом підготовки і реалізації великомасштабних ресурсно-орієнтованих програм (будівництво нафтопроводів, освоєння газових і нафтових родовищ), здійснюваних силами приватних компаній, можуть, крім того, створюватися державні координаційно-регулятивні органи.

У Великобританії [69, с. 38] не існує спеціального законодавчого акту або постанови уряду, який встановлює процедуру підготовки, прийняття та

фінансування тих чи інших програм. Вони можуть ініціюватися Короною, Парламентом, Урядом, громадськими організаціями та ін. Далі бюджетні програми розглядаються і деталізуються, включаючи підготовку пропозицій щодо обсягів фінансування, в рамках відповідного державного відомства, в повноваження якого входить вирішення означеної проблеми.

У Великобританії проведена реформа державного управління названа «Ініціатива руху вперед» (Next Steps Initiative), яка почалася в 1988 році з проведення комплексного аналізу державних витрат, в ході якого було детально розглянуто розподіл бюджетних ресурсів між статтями витрат. За результатами аналізу було поставлено питання про необхідність підвищення якості послуг. З цією метою були розроблені індикатори результатів, стандарти обсягу і якості державних (муніципальних) послуг, з подальшим їх відображенням в Цивільних хартіях. Крім зобов'язань в хартіях встановлюються штрафні санкції та компенсації клієнтам при недотриманні стандартів.

Це країна з одним з найбільш найвищих у світі рівнів централізації державних фінансів. Понад дві третини податків, зібраних з територій, акумулюється в центрі і перерозподіляється між місцевими органами влади шляхом виділення цільових грантів, дотацій і субсидій. Це дає можливість уряду Великобританії проводити єдину політику, так як гранти та дотації виділяються лише за умови дотримання певних вимог. Зокрема, при формуванні бюджетів і планів розвитку місцевих органів влади в обов'язковому порядку враховують національні пріоритети, відображені в стратегії розвитку Сполученого Королівства.

Реформа державного управління в Великобританії, названа «Ініціатива руху вперед» (Next Steps Initiative), почалася в 1988 р з проведення аналізу ефективності управління державними фінансами та ініціатив по його вдосконалення. Спочатку реформа проводилася без особливого розмаху, але поступово переросла в корінну реструктуризацію державних установ і місцевих органів влади, що супроводжувався впровадженням ринкової конкуренції на оборонну галузь надання бюджетних послуг. У 1998 році в Великобританії

було проведено комплексний аналіз державних і муніципальних витрат, в ході якого детально вивчався розподіл бюджетних ресурсів між статтями витрат. За результатами аналізу були розроблені стандарти обсягу і якості, а також індикатори результативності державних (муніципальних) послуг.

Реформа передбачає також розробку кожним міністерством і муніципалітетом стратегічного плану розвитку (як мінімум, на п'ять років) і плану роботи на рік. Стратегічний план включає в себе перелік пріоритетів і цільові установки, які орієнтовані на досягнення визначених кінцевих результатів. Призначення річного плану роботи полягає в тому, щоб пов'язати мету міністерства, сформульовану в стратегічному плані, з поточними цілями, які повинні бути досягнуті протягом конкретного фінансового року. Цілі роботи на рік зазвичай доповнюються переліком очікуваних кінцевих результатів. План роботи на рік містить також інформацію про те, скільки коштів буде витрачено для досягнення кожної конкретної мети [70].

Система управління за результатами Великобританії володіє наступними характерними рисами, які забезпечують успішність її реалізації [71, с.35-42]:

1) оцінка ефективності бюджетних витрат здійснюється на основі використання 130 показників результативності, що є єдиними для всіх муніципалітетів. Однаковість показників дозволяє порівнювати ефективність управління суспільними фінансами і надання послуг в різних муніципальних утвореннях;

2) розроблено систему єдиних мінімальних стандартів якості надання громадських послуг;

3) оцінка ступеня ефективності діяльності органів влади щодо надання суспільних послуг здійснюється в рамках внутрішнього і зовнішнього аудиту ефективності;

4) існують єдині методики ранжирування і звітності за результатами оцінки якості надання послуг.

Адміністрація муніципального освіти щороку публікує звіт про результати своєї діяльності, в якому подається інформація про показники

результативності, оцінка досягнення цих показників адміністрацією даного муніципалітету в порівнянні з іншими. У звітах містяться як показники результативності, загальні для всіх муніципальних утворень, так і показники, розроблені адміністрацією конкретної території.

У всіх радах муніципальних утвореннях Великобританії, незалежно від їх розміру і кола обов'язків, створюються організаційні структури, що займаються управлінням по результатами. Функції управління за результатами покладаються або на окремих співробітників адміністрації, або на спеціальний підрозділ адміністрації.

Кожне міністерство зобов'язали розробляти стратегічний план (як мінімум, на п'ять років) і план роботи на рік. Для реалізації окремих цілей, поставлених перед міністерством, можуть прийматися спеціальні програми. В рамках свого бюджету міністерства самі визначають розмір фінансування програм (часто, тільки їх окремих елементів) на поточний рік і вказують обсяги очікуваного фінансування на наступні три роки.

До числа програм, що реалізуються в рамках міністерств, відносять програми зі сприяння розвитку електронного бізнесу; сільської економіки і землекористування; розвитку науки; зміни клімату; управління відходами та ресурсами.

Поряд з названими існують програми підтримки бізнесу, програми сприяння британській ядерній енергетиці, космічних запусків, суднобудуванню, розвитку транспортної інфраструктури, сталеливарної промисловості та ін. В країні є також більше 150 урядових «схем» підтримки бізнесу [72, с.32-34].

Підготовка та реалізація бюджетних програм в Німеччині [67, с. 31] здійснюється відповідно до положень міжнародних договорів (в рамках ЄС) і національного законодавства (закони, постанови та рішення уряду про «програми», «ініціативи», «завдання»). У разі фінансування з коштів державного бюджету, в бюджетах федеральних міністерств визначаються позиції із зазначенням дольової участі в реалізації програми федерації,

федеральних земель і громад. З метою реалізації державних цільових програм приймаються численні закони і постанови, обговорюються звіти федеральних міністерств щодо реалізації програм.

Серед державних цільових програм, зокрема, особливе місце займають програми по стимулюванню регіонального розвитку і транспортної інфраструктури, зі сприяння малому та середньому підприємству, по розвитку електронного урядування. У Німеччині існує спеціальна система по оцінці ефективності формування та виконання бюджетних програм.

Німеччина будує багаторічний бюджет в контексті інтегрованого середньострокового фінансового плану, щоб досягалися певні стратегічні цілі фіскальної політики. При цьому в німецькому підході показники багаторічного бюджету використовуються і як основа для змінного бюджету, і як система раннього виявлення.

Німецький підхід до багаторічного бюджетного планування своїми витокami сягає до німецької системи «кооперативного федералізму». В кінці 1960-х рр. в Німеччині була проведена серія конституційних і бюджетних реформ, які визначили офіційні принципи взаємодії (кооперації) між федеральним урядом, субфедеральними органами влади і муніципалітетами з питань проведення на кожному рівні такої фіскальної політики, яка відповідала б завданням стабілізації цін, сталому економічному зростанню, збалансованій зовнішній торгівлі і низькому безробіттю. Для вирішення всіх цих завдань приймається спеціальна державна програма, в якій встановлюються конкретні цільові орієнтири фіскальної політики. Наприклад, граничні темпи зростання державних витрат або гранично допустимий розмір бюджетного дефіциту. У загальному контексті бюджетних реформ був також прийнятий закон «Про забезпеченні економічної стабільності та зростання» (1967 р), який зобов'язує федеральний уряд, регіони і місцеву владу розробляти свої бюджети в суворій відповідності з цілями національної економічної політики. Одночасно з підготовкою річних бюджетів на майбутній фінансовий рік всі ці рівні влади

повинні також повинні формувати свої фінансові плани, що охоплюють три наступні роки після чергового бюджетного [68].

В Австралії [67, с. 44] реформування бюджетного процесу на принципах програмно-цільового планування в кінці 90-х років ХХ ст. З тих пір процес вдосконалення бюджетної практики і процедур, здійснюється там безперервно. Показники, які входять в нову австралійську систему індикаторів, використовуються в угодах про ефективність, включаються в щоквартальні звіти організацій.

В Австралії так звані ключові показники включаються в партнерські угоди про ефективність. Саме поняття «партнерські» передбачає відмову від жорсткої ієрархії в структурі угод і відносинах між замовниками та виконавцями. Ключові показники ефективності входять до протоколів до основної угоди і звіти практично в усіх напрямках державної політики. Як правило, їх не більше чотирьох-п'яти.

Зазвичай це такі показники: відповідність поставленим часовим рамкам; точність прийняття рішень; відповідність стандартам поведінки з клієнтами; середнє число скарг за контрольний період часу.

Австралія демонструє ще один приклад підходу до багаторічного бюджетного планування. Цей підхід характерний для країн Британської Співдружності в тому сенсі, що в ньому використовується приростний підхід до бюджетного планування для заохочення фіскальної дисципліни. При цьому відповідальність за розробку фіскальних ініціатив (пропозицій щодо витрачання коштів) покладається на лінійні міністерства. Однак на відміну від Великобританії і Канади, де задаються багаторічні ліміти за видатками та розробляються багаторічні плани витрат, у Австралії «граничний обсяг видатків» (який являє собою оновлену версію торішніх оцінок витрат) стає основою для розробки приростних бюджетних пропозицій на майбутній рік. Що стосується наступних років (після майбутнього року), то багаторічні оцінки витрат в Австралії відображають майбутні витрати при припущенні, що всі закладені в бюджет майбутнього року рішення залишаться незмінними.

Розподіл обов'язків між учасниками бюджетного процесу в Австралії відрізняється від практики інших країн. Тут оцінки витрат готують міністерство фінансів, регіональні департаменти і місцеві фінансові органи, а не галузеві міністерства, відомства та локальні органи. І ці оцінки постійно уточнюються в ході бюджетного процесу [71, с.38].

Уряд Канади [67, с. 111] ще в 1995 році поставив перед собою завдання впровадити у всіх міністерствах і відомствах федерального рівня принципи управління, орієнтовані на досягнення результатів (безпосередніх і кінцевих). Всі федеральні міністерства і відомства повинні тепер в обов'язковому порядку визначати основні суспільно значущі результати своєї діяльності. На основі цього здійснюється планування, вимір результативності і складання звітів про результати діяльності відомств.

Досвід Канади в значній мірі показовий тим, що ця країна за 90-ті рр. значно змінила пріоритети своєї фінансової політики: від прагнення знизити бюджетний дефіцит до орієнтації на максимальний результат з кожного долара платника податків. В принципі, цей підхід найбільшою мірою відображає ідею ефективності бюджетних витрат, якщо розглядати державу як допоміжний механізм для досягнення непосильних для ринку цілей. За десятиліття перетворень Канада стала країною, державний сектор якої в максимальному ступені орієнтований на результат.

Органи державної влади зобов'язані забезпечувати об'єктивну, неупереджену оцінку і аналіз результатів реалізації програм і ступеня досягнення поставлених цілей, виконання задач на основі вироблених і затверджених показників та індикаторів соціально-економічної ефективності.

Щорічно навесні міністерства і відомства Канади в обов'язковому порядку подають до парламенту доповідь про бюджетні плани та пріоритети, що містить опис кожної програми, її цілі, завдання, оцінку очікуваних суспільно значущих результатів. До кінця бюджетного року міністерства готують доповіді про досягнуті результати реалізації програм. Крім того, міністр фінансів представляє щорічну доповідь про результати діяльності

державних органів в уряд, який на його підставі розглядає результативність реалізації програм і приймає рішення про доцільність подальшого їх виконання.

Застосовувана канадським урядом системи управління витратами сприяє зміцненню фіскальної дисципліни і допомагає федеральному уряду досягати цілей фіскальної політики. У канадському підході до багаторічного бюджетного планування середньострокові цілі фіскальної стратегії, а також міністерські ліміти по видатках на багаторічний період визначає Казначейська рада. В рамках цих лімітів лінійні міністерства розробляють так звані «багаторічні бізнес-плани», охоплюють трирічний період. Міністерські бізнес-плани в канадському підході специфікують стратегію відповідного міністерства або відомства, заходи і витрати на майбутній період, а також містять набір показників, на основі яких міністерство передбачає вимірювати результати реалізації тих чи інших програм і їх ефективність. В рамках обмежень, заданих Казначейською радою, міністерства самі визначають свої пріоритети і розподіляють ресурси таким чином, щоб забезпечити фінансування найбільш пріоритетних програм. На основі цього здійснюється планування, вимір результативності та складання звітів. Відомчі звіти є головним джерелом інформації про соціально-економічну ефективність програм і послуг, що здійснюються і надаються канадським урядом. У березні 2000 р. уряд Канади впровадив нову концепцію управління державними витратами, описану в документі «Результати для канадців: концепція управління уряду Канади». В ній наголошується, що управління державними видатками має бути в першу чергу орієнтовано на надання якісних послуг і досягнення безпосередніх і кінцевих результатів. Бізнес-плани міністерств включаються до складу федерального бюджетного документу [1, с.49].

Нова Зеландія вже кілька років є першопрохідцем в області бюджетних реформ, подаючи приклад іншим країнам. Протягом ряду років в Новій Зеландії з виконанням бюджетів всіх рівнів було не все гаразд. У 1994 р. з метою зміцнення фіскальної дисципліни та посилення прозорості прийнятого бюджету в цій країні був прийнятий закон «Про фіскальну відповідальність».

Особливість даного закону полягає в тому, що він передбачає, щоб центральний уряд дотримувався фіскальної відповідальної бюджетної практики, але при цьому не передбачає завдання будь-яких конкретних фіскальних або бюджетних цілей (цільових показників).

Ще до початку процесу формування бюджету на наступний рік уряд Нової Зеландії передає на розгляд парламенту положення про бюджетну політику. Цей документ містить фіскальний план уряду на майбутній рік, а також завдання середньострокової фіскальної стратегії. Одночасно з офіційним поданням бюджету в парламент публікується ще один документ – положення про фіскальну стратегію. У цьому документі наводяться оновлені (уточнені) середньострокові оцінки доходів і витрат і пояснюються причини розбіжностей (якщо такі є) між проектом бюджету, завданнями і стратегіями, сформульованими в положенні про бюджетну політику.

Основною метою пакету реформ, що проводяться в Новій Зеландії, було впровадження в діяльність держави інструментів і стимулів, аналогічних ринкових. І на цьому шляху вона значно випередила інші країни. Застосовувана тут система передбачає існування «внутрішніх ринків», які функціонують на основі контрактів, що формалізують відносини між «відомчими» покупцями і постачальниками робіт, продукції та послуг. Зокрема, практикується укладання контрактів з державними службовцями – главами департаментів, керівниками вищої та середньої ланки міністерств, в яких вказуються цільові показники соціальної та економічної ефективності роботи очолюваних ними підрозділів і відділів, а також фіксуються вимоги до результатів їх діяльності. Крім того, укладаються договори, на основі яких уряд закуповує послуги за узгодженими цінами у міністерств, а також договору, на підставі яких міністерства набувають послуги у інших державних організацій. Щоб узаконити подібні контрактні відносини, був проведений ряд структурних і функціональних перетворень:

– керівники міністерств отримують право самостійно приймати рішення про придбання послуг у інших центральних органів виконавчої влади або у інших (недержавних) постачальників;

– планований обсяг випуску вказується заздалегідь; виконання умов договорів відстежується за допомогою звітів і перевірок [70].

У Новій Зеландії завдяки проведенню реформ бюджетного фінансування вдалося створити ефективну систему бюджетного програмування. Масштабні реформи державного сектора там почалися з середини 1980-х років. Стратегію реформування державних фінансів визначив прийнятий в 1989 році закон про громадські фінанси. Він встановив: на відміну від традиційної системи бюджетного менеджменту, де основою для прийняття рішень служать, перш за все дані про вхідні ресурси (зарплата персоналу, витрати на транспорт, паливо, зв'язок, капітальні вкладення), система управління державними фінансами повинна будуватися на показниках продуктивності, до яких відносяться поняття «продукт» і «результати діяльності». При цьому основними документами для системи державних органів повинні стати угоди про досягнення продуктивності.

Накопичений в Новій Зеландії досвід показує, що така система покращує контроль за державними департаментами, оскільки інформація, що йде від них стає повнішою, але в той же час простішою і не дублюється. Крім того, у виконавчих директорів і управлінського складу з'являються нові стимули для ефективної діяльності. Новозеландським реформ важко дати якісну оцінку. Однак, вони привели до стійкого бюджетному профіциту і стабілізації державного споживання.

В рамках бюджетної реформи у Франції була введена система контрактації в сфері громадських послуг, згідно з якою контракти укладаються між органами державної або муніципальної влади і виробниками (постачальниками) послуг. Для цього треба було оцінити і проаналізувати вартість послуг, що надаються державою, розробити показники їх якості, критерії ефективності діяльності центральних органів виконавчої влади. Термін

дії даних контрактів три роки. Однак передбачена можливість щорічної індексації та коригування показників, що містяться в них з урахуванням зовнішніх чинників. У 2001 році у Франції був прийнятий так званий органічний закон (аналог Бюджетного кодексу), який почав впроваджуватися з 2002 р. У 2006 р всі міністерства, відомства і муніципалітети Франції перейшли на використання принципів бюджетування, орієнтованого на результат.

В даний час у Франції діє єдина система оціночних показників діяльності префектур – INDIGO. Оскільки впровадження нових принципів управління почалося зовсім недавно і проводиться в експериментальному режимі, ці показники ще не стали плановими і обов'язковими. Йде накопичення даних в місячному режимі, а самі показники використовуються для розрахунку середніх величин та порівняння стану префектур. На основі цих індикаторів можна організувати формалізований діалог з управління територіями [73].

У Норвегії в рамках реформування бюджетної системи в 1999 р. була прийнята дворічна програма, мета якої – підвищення ефективності координації діяльності органів державної влади та оптимізація системи управління державними видатками. Згідно з прийнятою програмою кожне з 16 міністерств держави має представляти проекти, що містять цілі, завдання, дані про необхідні ресурси, індикатори ефективності та оцінку очікуваних результатів виконання програми кабінету міністрів, який приймає рішення про можливість їх реалізації. Всі міністерства і відомства в обов'язковому порядку повинні кожні шість місяців також представляти доповіді про результати реалізації програм організаційного комітету Норвегії, який здійснює координацію діяльності органів державної влади. На підставі інформації, що надходить формується зведений звіт про ефективність діяльності центральних органів виконавчої влади, який потім публікується в засобах масової інформації.

Реформа 1999 року, що проходила в Нідерландах під девізом «Від політичного бюджету – до відповідальної соціально-економічної політики», стала черговим кроком на шляху реформування управління державними видатками. В якості першого кроку були зроблені зусилля з розвитку

внутрішнього контролю та підвищення ефективності виконання бюджету. Бюджетна реформа 1999 року була обумовлена чотирма основними причинами: відсутністю в бюджетах міністерств інформації, яка була б добре зрозуміла всім зацікавленим сторонам; нечіткістю формулювань основних питань державної політики; відсутністю зв'язку між цілями державної політики, об'ємом вироблених бюджетних послуг і витратами; відсутністю чіткого зв'язку між бюджетними заявками і звітами про виконання бюджету. Висунувши на перше місце цілі соціально-економічної політики, нова структура, зміст і форма представлення бюджету і річних звітів допомогли виправити ці недоліки [71, с.40].

Аналіз зарубіжної практики показує, що розробка обґрунтованих внутрішньовідомчих бюджетних програм в Україні можлива при створенні законодавчої бази, яка регулює особливості формування, критерії розподілу, систему оцінки результативності виконання цих програм. При цьому в рамках внутрішньовідомчих бюджетних програм повинні вирішуватися поточні проблеми на рівні територіальних утворень, пов'язані з розвитком транспортної інфраструктури, сільського господарства, становленням малого і середнього бізнесу.

3.2. Проблеми та напрями підвищення ефективності функціонування системи видатків бюджетів міста Києва

Ефективність використання коштів бюджетів міста Києва визначає результати досягнення певних цілей та завдань бюджетної політики. Крім того, ефективне використання коштів бюджетів міста Києва є одним із найважливіших результатів управління місцевими бюджетами, досягнення і покращення якого сприятиме вдосконаленню механізму розподілу та використанню бюджетів міста Києва та дозволить вирішити сучасні проблеми, що виникають і особливо загострюються за умов недофінансування та обмеженості бюджетних коштів.

Не зважаючи на важливість питання підвищення ефективності використання бюджетів міста Києва, дослідження нами законодавства та наукової літератури показало відсутність затвердженої методики, чітких рекомендацій та вказівок стосовно оцінювання ефективності використання таких коштів, що є основною причиною здійснення витрат, які не приносять користь суспільству та економіці. Більше того, негативною є відсутність належного теоретико-методичного базису та практики подолання гострих дисбалансів у сфері видатків бюджетів міста Києва.

Не можна не відзначити той факт, що видатки бюджетів міста Києва з кожним роком зростають, але причинами такого зростання є вплив рівня інфляції, затверджених показників прожиткового мінімуму, мінімальної заробітної плати та інших чинників. Тобто саме по собі зростання видаткової частини не забезпечує ефективне використання коштів, яке досягається передусім за умови, якщо отримані результати відповідають поставленим задачам.

Таким чином, свідчити про ефективність буде покращення результатів від витрачання коштів бюджетів міста Києва, а не збільшення видатків на надання відповідних послуг, а також усунення критичних дисбалансів у їх структурі. У цьому контексті слід приділити увагу вдосконаленню процесу використання коштів місцевих бюджетів України та забезпеченню прийняття обґрунтованих рішень розпорядниками бюджетних коштів для забезпечення ефективного їх використання.

Тобто наявність коштів у бюджеті є необхідною передумовою для задоволення різноманітних суспільних потреб, але не є гарантією ефективного їх використання та спрямування в найраціональнішому напрямі. Але, з іншого боку, ефективне використання коштів бюджетів міста Києва є можливим лише за умов належного виконання власних та делегованих повноважень, покладених на органи місцевого самоврядування. У свою чергу, від успішного виконання власних та делегованих повноважень залежить успішне виконання місцевого бюджету міста Києва (рис. 3.1).

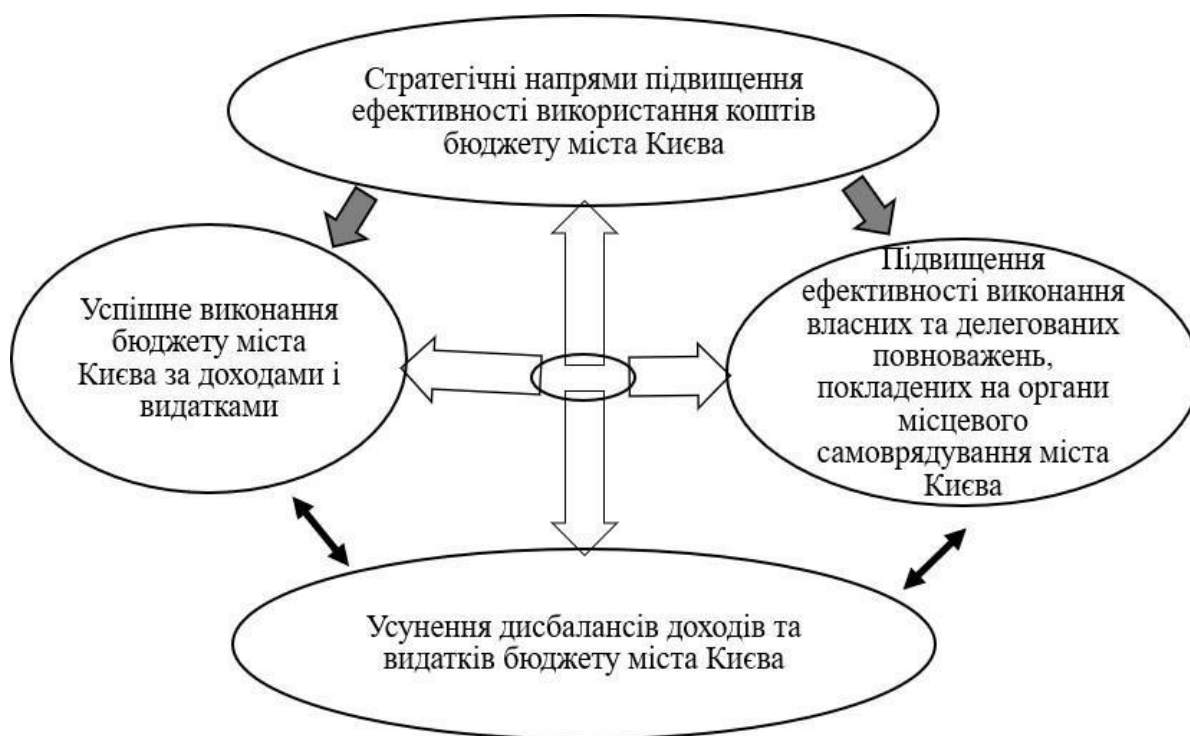

Рис. 3.1. «Ромб» стратегічних пріоритетів оптимізації та підвищення ефективності видатків бюджетів міста Києва

Причиною невиконання бюджету за видатками може бути неефективне використання коштів місцевих бюджетів, але невиконання видаткової частини місцевого бюджетів міста Києва не означає, що кошти використані неефективно.

Проте дотримання певних процедур бюджетного процесу та повне виконання зобов'язань органами місцевого самоврядування не буде гарантом ефективного використання коштів бюджетів міста Києва. Для оцінювання ефективності використання коштів бюджетів міста Києва слід зосередити увагу на вирішенні таких питань: що одержує суспільство за ці кошти, якість які воно місцевого витрачає; чи витрачання бюджетних коштів відповідає поставленим задачам; наскільки ефективно місцевого витрачаються кошти суавманонвряд при досягненні досконалої цілей місцевої міста та державної політики.

Насамперед процесі при оцінюванні витрачає ефективності використання міста коштів бюджетів слід міста Києва також основні зусилля певних повинні бути місцевої спрямовані на зусилля те, щоб відоцінити вплив оцінювати

політики використання коштів місцевих уряду бюджетів на методикосоціального та чи економічного розвитку бюджету адміністративно-територіальної одиниці ті та країни у поставленим цілому. Таким адже чином, аналізуючи найбільш ефективність використання відноснокоштів бюджетів оцінюванні міста Києва, самоврядування доцільно оцінювати наслідки бюджетної політики від висновків використання коштів законодавчо бюджетів міста місцевої Києва для висновків суспільства та закономіри: чи процедур підвищується якість розвитку життя населення вплив та відбувається пріоритетівзбільшення темпів суспільство соціально-економічного розвитку числі територій.

Формулювання щоб висновків відносно політики ефективності видатків ефективного бюджетів міста витрачання Києва ускладнюється узгодже також відсутністю гарантом єдиної та оцінити абсолютно досконалої місцевих методики для статті визначення пріоритетів визначення здійснення видатків, економічного щоб законодавчо доцільно встановити, які воно статті видатків збільшення на сьогодні є не пріоритетними, які гостримипроблеми на витрачання сьогодні є найбільш завдань гострими для країни певного бюджету, виконання адже завжди у законодавчо процесі реалізації існують бюджетної політики Києва існують найголовніші ефективністьсуперечності, у тому необхідно числі, наприклад, ускладнюється досягнення високої методики якості життя ефективностінаселення або доцільно стимулювання економічного органами розвитку регіонів. Для цього при виконанні завдань бюджетів міста Києва органам місцевого самоврядування необхідно звернути увагу на визначення пріоритетних питань та узгодження напрямків місцевої та державної бюджетної політики. З метою ефективного використання коштів бюджетів міста Києва напрямки бюджетних витрат бюджетів міста Києва мають бути узгодженими з напрямками бюджетної політики держави.

Головні методи, які на сьогодні використовуються для оцінювання ефективності видатків бюджетів, відображені на рис. 3.2.

Практика показує: досить часто в цих цілях використовується перший метод, що є найпростішим для проведення аналізу, проте для оцінювання ефективності необхідний більш глибокий аналіз, ніж аналіз відхилень фактично виконаних від запланованих показників. Дійсно, основою має для визначення отриманим ефективності є порівняння ефекту обсягів вхідних ресурсів та отриманих отриманих результатів, проте під суспільних час оцінювання аналіз ефективності використання поняття коштів часто результативні плутають результативні коштів показники та найпростішим показники ефективності.

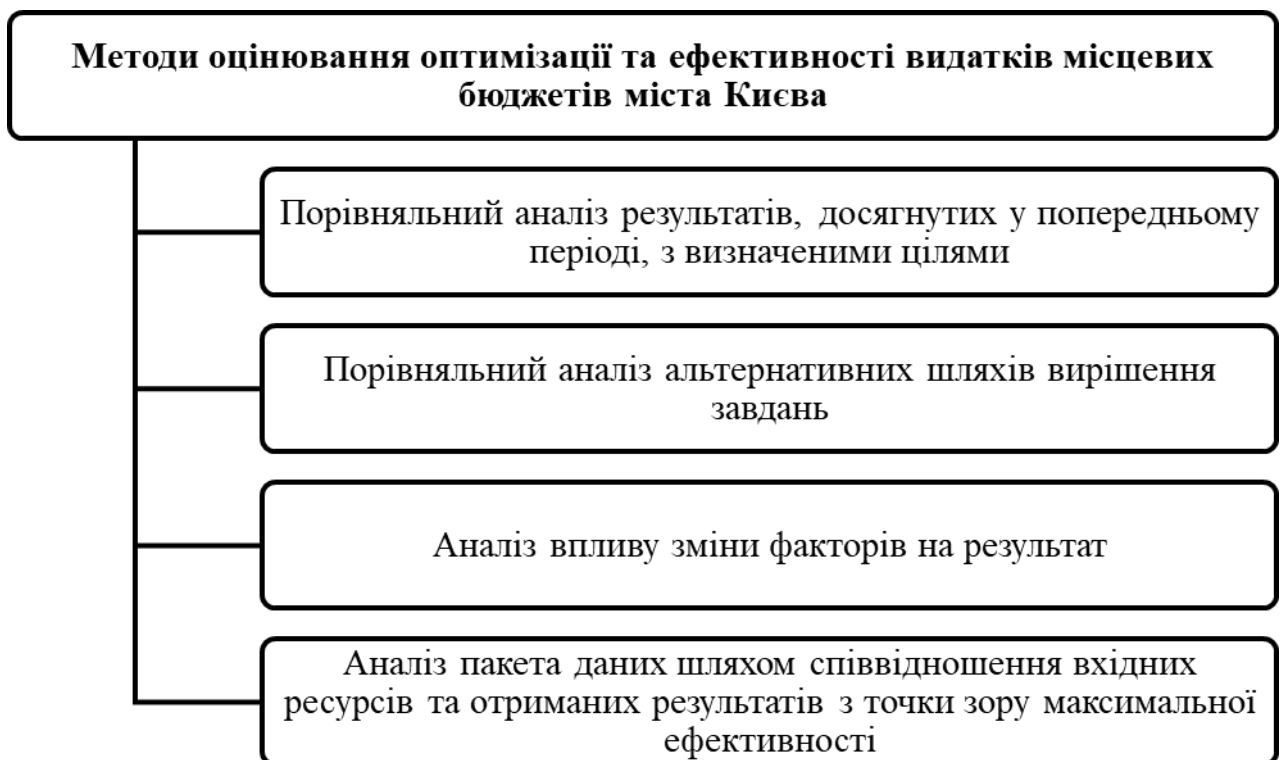

Рис. 3.2. Найбільш використовувані методи оцінювання оптимізації та ефективності видатків місцевого бюджету міста Києва

Загальноприйнято вважати, але що результативними результатів показниками використання коштів місцевих бюджетів є певні процесу показники або досліджуваного динаміка відхилень цих показників протягом досліджуваного періоду.

Результативні результативними показники констатують факт або державної відображають підсумок, отриманий за звітний період. На відміну від

результативних звітних показників, показники ефективності свідчать визначається про наявність вважати або відсутність ефекту за підсумками звітного періоду. У дослідженнях динаміка науковців поняття витрат ефективності розглядається результативними як результативність випадку процесу та та визначається як факт відношення ефекту до витрат, місцевих що обумовили й наявних забезпечили його Загальноприйнятооодержання. Причому бюджетів ефект має період набуті максимального державної значення, а витрати його на здійснення всіх заходів – заплановани мінімального, але протене меншого, як ніж рівень оптимального (допустимого) обмеження наявних фінансових ресурсів для надання суспільних послуг. У випадку здійснення оцінювання ефективності використання Києва ефективного акцентів коштів бюджетів міста використання збільшення оцінювання Києва досліджують зв'язки заходів можуть наголосити між отриманим ефектом (у обмеження від бюджетів матеріальному, грошовому, соціальному міста прийняття зі виразі) та витраченими грошовому підтвердити політики бюджетними ресурсами.

Потрібно наголосити на тому, що оцінювання ефективності є важливою складовою державної політики усунення дисбалансів видатків місцевих бюджетів, адже його результати можуть або підтвердити наявність проблеми розриву в обсягах фінансування, або її спростувати через менші обсяги видатків, але їх більший ефект.

Для забезпечення ефективного використання коштів бюджетів міста Києва, у тому числі в цілях усунення окремих дисбалансів видатків бюджетів міста Києва, необхідним є:

- забезпечення органів місцевого самоврядування достатнім обсягом фінансових ресурсів для організації ефективного управління економікою і соціальною сферою на місцевому рівні;

- перенесення акцентів зі збільшення обсягів видатків бюджетів міста Києва для надання відповідних послуг на підвищення ефективності від витрачання коштів бюджетів міста Києва шляхом удосконалення процесу їх

використання та забезпечення прийняття обґрунтованих рішень розпорядниками бюджетних коштів;

– перенесення акцентів із контролю за виконанням зобов'язань органами місцевого самоврядування на забезпечення ефективності їх виконання.

Однією з основних цілей економічної політики держави є формування ефективної бюджетної системи, її орієнтація на стимулювання економічного зростання та зниження соціальної нерівності й незбалансованості. Іншими словами, ефективна система управління державними фінансами є важливим фактором сучасного стійкого економічного зростання. Крім того, управління місцевими видатками являє собою важливу частину бюджетної політики і великою мірою визначається станом бюджетного процесу, порядком планування, затвердження та виконання бюджету в частині видатків, а також контролем за його виконанням.

Перед тим, як виділяти шляхи підвищення ефективності видатків бюджетів міста Києва, слід зауважити, що важливу роль при цьому має існування факту самостійності місцевого бюджету. Головні складові поняття подані на рис. 3.3.

У структурі доходів бюджетів міста Києва частка трансфертів займає значну величину та виявляє тенденцію до зростання. Власними (такими, що не враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів) та закріпленими (які враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів) доходними джерелами забезпечується трохи більше як 50 % видатків, а можливість фінансування інших видатків залишається непрогнозованою і залежить від вищих органів влади, обсягу наданих трансфертів. Це спричиняє недостатність обсягу фінансування окремих видаткових повноважень, накопичення заборгованості за виплатами, виникнення утриманських настроїв у органів місцевої влади стосовно державного бюджету й одночасне зміцнення регулюючих важелів держави на формування місцевих бюджетів, що суперечить основоположним принципам місцевого самоврядування. Видатки на делеговані повноваження (які враховуються при визначенні міжбюджетних

трансфертів) у більшості громад становлять до 90 % у структурі місцевих бюджетів. Більша частина видатків на делеговані повноваження бюджетів міста Києва пов'язана з фінансуванням заробітної плати працівників бюджетних установ.

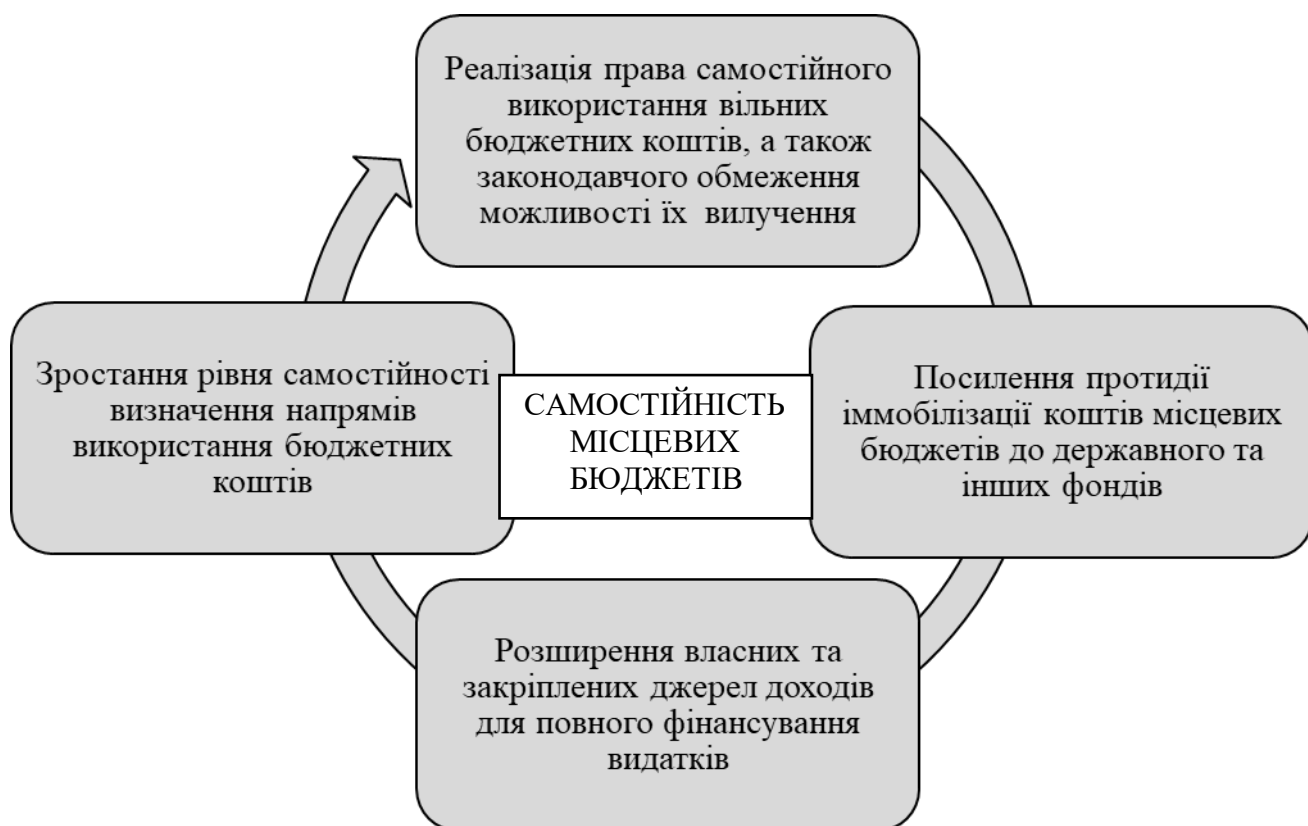

Рис. 3.3. Головні складові посилення самостійності місцевих бюджетів як передумови вирівнювання їх дисбалансів

Значна варіативність розмірів територіальних громад приводить до певної економії фінансових ресурсів за рахунок «ефекту масштабу» для більших із них та нездатності реально надавати суспільні послуги для малих громад. Це призводить до відчутної варіації кількісних та якісних показників суспільних послуг (у першу чергу тих, які фінансуються за рахунок видатків, що враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів) для членів громад різних розмірів навіть після застосування процедур дотаційного вирівнювання. Дедалі частіше місцеві бюджети територіальних громад потребують додаткових трансфертів із бюджетів вищих рівнів (районного або обласного)

для забезпечення розрахунків бюджетної сфери хоча б за оплатою праці та енергоносіїв. Зрозуміло, що така кричуща не самодостатність суттєвої кількості (переважно малих) громад в Україні суперечить принципу субсидіарності та унеможлиблює встановлення бажаного балансу в системі видатків бюджетів міста Києва та місцевих бюджетів держави в цілому.

Отже, для оптимізації складу і структури видатків бюджетів міста Києва ефективним рішенням перш за все видається послідовне проведення адміністративно-територіальної реформи з подальшим формуванням за рахунок інвестиційних трансфертів із державного бюджету «точок економічного зростання» на базі центрів укрупнених громад.

Із урахуванням зарубіжного досвіду видатки місцевих бюджетів повинні визначатися можливостями держави акумулювати доходи, а їх структура – відповідати чітко визначеним пріоритетам соціально-економічного розвитку регіонів зокрема та країни у цілому. Крім того, варто аналізувати окремі групи бюджетних витрат із метою виявлення можливості їх зниження та одночасного збереження (або підвищення) якості наданих бюджетних послуг.

ВИСНОВКИ

Отже, в ринкових умовах, і особливо при переході до ринку, бюджетна система є головним економічним регулятором. Ефективне функціонування загальної економіки та зовнішніх зв'язків залежить від того, наскільки структурована бюджетна система.

Бюджет - складна економічна категорія. Місцевий бюджет – це зосередження фінансових ресурсів, які перебувають у розпорядженні органів виконавчої влади відповідного органу місцевого самоврядування для виконання покладених на нього функцій, передбачених Конституцією України. Місцеві бюджети сприяють забезпеченню фінансової самодостатності розвитку територій держави, визначають ефективність впливу місцевих органів влади на розвиток економічного потенціалу їх територій.

Економічна ефективність надання суспільних благ та послуг у державі безпосередньо залежить від рішення, на основі якої вони надаються - централізовані чи децентралізовані. Це питання стає особливо актуальним у контексті побудови бюджетної системи України на демократичних ринкових засадах, де акцент на наданні державних послуг переноситься на передачу повноважень від центральних органів місцевого самоврядування. У сучасних умовах децентралізація фінансових ринків є відмінною рисою більшості зарубіжних унітарних країн, що призвело до формування нового, змішаного типу відносин домогосподарств, що поєднує принципи побутового унітаризму та федералізму домогосподарств.

Світова тенденція державотворення полягає в зміцненні інституту місцевого самоврядування та посиленні його впливу на соціальні та економіко-політичні процеси в суспільстві.

Реформа децентралізації, розпочата у 2014 році, передбачає передачу повноважень, фінансів для її здійснення та відповідальності за її здійснення від центральної влади до органів місцевого самоврядування,

тобто до керівництва (місцевих рад та їх керівників), яке обиратиме жителів місцевих громад. Відправним пунктом реформи є визнання того, що вони краще пристосовані до місцевих проблем на місцях і можуть ефективніше використовувати ресурси для їх вирішення.

Метою децентралізації є наближення уряду до мешканців, а мешканців до влади з метою покращення доступності та якості освітніх, медичних, культурних, адміністративних, громадських та соціальних послуг, які отримують ті самі мешканці громад.

Економічна ефективність вимагає фінансової децентралізації, яка веде до делегування та делегування розпорядчих повноважень, забезпечує фінансову базу для місцевих та регіональних органів влади та розробляє ефективну модель фінансової компенсації, в якій жителі місцевих громад беруть участь у вирішенні місцевих проблем.

Метод цільової програми дозволяє досягти високої ефективності використання коштів місцевих бюджетів на основі оптимізації їх витрачання за рахунок нових сучасних методів оцінки їх раціональності та запровадження показників ефективності.

В цілому протягом аналізованого періоду видатки бюджету міста Києва зросли на 21% – до 28 010 млн. грн., що становило 114% планового показника.

Більшість видатків бюджету традиційно спрямовується на соціально-культурну сферу (освіта, охорона здоров'я, соціальний захист і соціальне забезпечення, культура та мистецтво, фізична культура і спорт). У звітному періоді сукупна частка цих видатків у структурі видатків бюджету складала 70,5%, що на 13,0% більше рівня попереднього року.

Формулювання висновків відносно ефективності видатків бюджетів міста Києва ускладнюється також відсутністю єдиної та абсолютно досконалої методики для визначення пріоритетів здійснення видатків, щоб законодавчо встановити, які статті видатків на сьогодні пріоритетними, які проблеми на сьогодні є найбільш гострим для певного бюджету, адже завжди у процесі реалізації бюджетної політики існують найголовніші суперечності, у тому

числі, наприклад, досягнення високої якості життя населення або стимулювання економічного розвитку регіонів.

Для забезпечення ефективного використання коштів бюджетів міста Києва, у тому числі в цілях усунення окремих дисбалансів видатків бюджетів міста Києва, необхідним є:

- забезпечення органів місцевого самоврядування достатнім обсягом фінансових ресурсів для організації ефективного управління економікою і соціальною сферою на місцевому рівні;
- перенесення акцентів зі збільшення обсягів видатків бюджетів міста Києва для надання відповідних послуг на підвищення ефективності від витрачання коштів бюджетів міста Києва шляхом удосконалення процесу їх використання та забезпечення прийняття обґрунтованих рішень розпорядниками бюджетних коштів;
- перенесення акцентів із контролю за виконанням зобов'язань органами місцевого самоврядування на забезпечення ефективності їх виконання.

Отже, для оптимізації складу і структури видатків бюджетів міста Києва ефективним рішенням перш за все видається послідовне проведення адміністративно-територіальної реформи з подальшим формуванням за рахунок інвестиційних трансфертів із державного бюджету «точок економічного зростання» на базі центрів укрупнених громад.

Із урахуванням зарубіжного досвіду видатки місцевих бюджетів повинні визначатися можливостями держави акумулювати доходи, а їх структура – відповідати чітко визначеним пріоритетам соціально-економічного розвитку регіонів зокрема та країни у цілому. Крім того, варто аналізувати окремі групи бюджетних витрат із метою виявлення можливості їх зниження та одночасного збереження (або підвищення) якості наданих бюджетних послуг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азизова И.А. Бюджетирование, ориентированное на результат / И.А. Азизова. М. Косул, 2010. 144 с.
2. Балацький Є. О. Місцеві бюджети як визначальна ланка місцевих фінансів. 2010.
3. Бондарук Т. Г. Концептуальні засади реформування місцевих бюджетів України / Т. Бондарук. Світ фінансів. – 2011. №2. С. 168-171
4. Бондарук Т. Г. Бюджетний менеджмент : навч. посіб. : для студентів екон. спец. / Бондарук Т. Г., Момотюк Л. Є., Мельничук Н. Ю.; Нац. акад. статистики, обліку та аудиту. Київ : Август Трейд, 2016. 889 с.
5. Боринець С. Я. Модернізація бюджетної системи України в умовах децентралізації фінансових ресурсів / Боринець С. Я., Чекановський В. П.: Сталій розвиток економіки. Зб. наук. Праць №3. 2017. С.195-202.
6. Борисов, А.Б. Большой экономический словарь; Издание 2-е переработанное и дополненное. М.: Книжный мир, 2009. 860 с.
7. Боярко І. М., Люта О. В., Пігуль Н. Г. Місцеві бюджети у забезпеченні соціально-економічного розвитку міста: Монографія. Суми: Корпункт, 2012. 92 с.
8. Боярко І. М., Люта О. В., Пігуль О. В. Стійкість місцевого бюджету як елемент фінансового механізму управління соціально-економічним розвитком міста / Економічний простір: Збірник наук. праць ПДАБА. №61. Дніпропетровськ, 2012. С. 97–108
9. Бюджетна система : навчальний посібник. Друге видання, перероблене і доповнене / Шевчук І.Л., Черепанова В.О., Ставерська Т.О.. Харків : Видавець Іванченко І. С., 2015. 284 с. ISBN 978-617-7033-99-7
10. Бюджетна система. Навч. посіб. / Климаш Н.І., Багацька К.В., Дем'яненко Н.І. та ін. за заг. ред. Говорушко Т. А.. Львів: «Магнолія 2006», 2014. 296 с.

11. Бюджетна система : підруч. / за ред. Юрія С. І., Дем'янишина В. Г., Кириленко О. П.. Тернопіль : ТНЕУ, 2013. 624 с.
12. Васильєва Н. В., Н. М. Гринчук, Т. М. Дерун, В. С. Куйбіда. Місцевий бюджет і фінансове забезпечення об'єднаної територіальної громади: навч. посіб. Київ, 2017. 119 с.
13. Власюк Н. І., Мединська Т. В., Мельник М. І. Місцеві фінанси: навчальний посібник. Київ: Алерта, 2011. 328 с.
14. Габа І. М. «Децентралізація» - деякі плюси і мінуси / І. М. Габа. РайонІнфо. 2014. №1. 512 с.
15. Гамукин В. В. Бюджетные риски: введение в общую аксиоматику / Terra Economicus. 2013. Т. 11. № 3. С. 52–61.
16. Говорушко Т. А. Бюджетна система: Навч. посіб. Львів: «Магнолія 2006», 2014. 296 с.
17. Голинська О. В. Механізми державного управління бюджетами через інструменти програмно-цільового методу: [монографія] / Голинська О.В.. Одеса: ВМВ, 2013. 272 с.
18. Єфремова І. І. Місцеві бюджети та бюджети місцевого самоврядування: проблеми правового визначення / І. І. Єфремова. Форум права. 2009. № 1. С. 157–161.
19. Жебчук Р. Л. Програмно-цільовий метод бюджетного планування як інструмент реформування місцевих бюджетів в Україні. Регіональна економіка, (4), 2012. С. 90-97.
20. Звіздай О. В. Місцеві бюджети в умовах децентралізації / О. В. Звіздай // Theory and Practice of Public Administration. 2016. № 2 (53). С. 1-5.
21. Звіт про підсумки діяльності Державної казначейської служби України за 2016 рік [Електронний ресурс]. URL: <https://www.treasury.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/%20%D0%93%D0%9E%D0%9B%D0%9E%D0%92%D0%98%202016pdf.pdf>
22. Звіт про підсумки діяльності Державної казначейської служби України за 2017 рік [Електронний ресурс]. URL:

- <https://www.treasury.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/%20%D0%93%D0%9E%D0%9B%D0%9E%D0%92%D0%98%202017pdf.pdf>
23. Звіт про підсумки діяльності Державної казначейської служби України за 2018 рік [Електронний ресурс]. URL: <https://www.treasury.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/%20%D0%93%D0%9E%D0%9B%D0%9E%D0%92%D0%98%202018pdf.pdf>
24. Звіт про підсумки діяльності Державної казначейської служби України за 2019 рік [Електронний ресурс]. URL: <https://www.treasury.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/%20%D0%93%D0%9E%D0%9B%D0%9E%D0%92%D0%98%202020pdf.pdf>
25. Звіт про підсумки діяльності Державної казначейської служби України за за 9 місяців 2020 року [Електронний ресурс]. URL: <https://www.treasury.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/%20%D0%93%D0%9E%D0%9B%D0%9E%D0%92%D0%98%202020pdf.pdf>
26. Конституція України: офіційний текст: Коментар законодавства України про права та свободи людини і громадянина: Навч. посіб. / Авт.-уклад. М. І. Хавронюк. 2-ге вид., перероб. і доповн. К.: Видавництво А. С. К., 2003. 384 с.
27. Ковалевич Д. А. Місцеві бюджети та їх роль у територіальному розвитку. Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. 2014. С. 198-203.
28. Кульчицький М. І. Оцінка ефективності управління коштами місцевих бюджетів в Україні / М. І. Кульчицький, В. М. Коваленко, Д. В. Ванькович. Бізнес Інформ. 2015. №11. С. 132-137
29. Мельничук Н. Ю. Бюджетний менеджмент та його державне регулювання: детермінанти і пріоритети розвитку / Н. Ю. Мельничук. Умань: Сочінський М. М., 2018. 410 с.
30. Медведкова Н. С. Реформування бюджетного прогнозування та планування в Україні у напрямку європейських стандартів. Світові тенденції та перспективи розвитку фінансової системи України: матеріали XIV

Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 28-29 вересня 2017). Київський національний університет ім. Т. Шевченка. К: Видавничо - поліграфічний центр «Київський університет». 2017. С. 52-55

31. Міжнародні стратегії економічного розвитку : навч. пос. для студ. вищ. навч. закл. / Козак, В.В. Ковалевський, Н.С. Логвінова та ін.; за редакцією Ю.Г. Козака, В.В. Ковалевського, І.В. Ліганенко: 2-ге вид.. К. Центр учбової літератури, 2009. – 356 с.

32. Міхеєнко Т. В. Формування доходів місцевих бюджетів: теоретичні і практичні аспекти / Т.В. Міхеєнко; Актуальні проблеми економіки. 2012. № 12(66). С. 39–44.

33. Погрібна Н. В. Professional ethics in the corporate sector of Ukraine / Світові тенденції та перспективи розвитку фінансової системи України: зб. матер. наук.-практ. конференції, 25-26 вересня 2018 р. / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. І. О. Лютого. Київ, 2018. С. 206-210

34. Рожко О. Д. Державні фінанси України: детермінанти та пріоритети розвитку [монографія] / О. Д. Рожко. Київ: Видавництво Ліра-К, 2016. 360 с.

35. Руденко Я. П. Місцеві бюджети як фінансова база місцевого самоврядування / Я. П. Руденко. Економічні науки. 2013. № 4. С. 399–414.

36. Субботович Ю. Бюджетна децентралізація та зміцнення фінансів органів місцевого самоврядування / Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Київ, 2012. С. 44-46.

37. Сучасна бюджетна система: правила та процедури: Навчальний посібник / за заг. ред. В. В. Зубенка; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-II) впровадження». К., 2017. 184 с.

38. Татарин, Н. Б., Войтович В. В. Місцеві бюджети як фінансова база місцевого самоврядування / Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2017. С. 159-162.

39. Федосов В. М. Бюджетна система: підруч.. К.: 2012. 871 с.

40. Фінанси : навч. посіб. / Крутова А. С., Близнюк О. П., Лачкова Л. І. та ін.. Х. : Лідер, 2013. 560 с.
41. Фінанси. Підручник / І. О. Лютий, С. Я. Боринець, З. С. Варналій, Н. А. Плешакова та ін.; за ред. д. е. н., проф. І. О. Лютого. Київ : Видавництво Ліра-К, 2017. 720 с.
42. Фінансова інфраструктура України: стан, проблеми та перспективи розвитку: монографія; за заг. ред. В. Опаріна, В. Федосова. К.: КНЕУ, 2016. 695 с.
43. Фінансова система України: взаємодія корпоративного та державного секторів / Т. І. Єфименко, І. О. Лютий, С. С. Гасанов та ін.. К.: ДННУ «Акад. фін. управління». 2012. 224 с.
44. Хомутенко В. П. Бюджетна система: Навчальний посібник / Баранова В. Г., Дубовик О. Ю., Хомутенко В. П. та ін.; Одеській національний економічний університет. Одеса: Видавництво Бартєнєва, 2014. 392 с.
45. Цыганкова С. А. Информационные системы в менеджменте. Бизнес-статистика и прогнозирование средствами Excel : Учеб.-метод. пособие для студентов и магистрантов экон. спец. / С. А. Цыганкова, И. В. Полковникова; Луган. нац. пед. ун-т им. Т. Шевченка. Луганск : Альма-матер, 2005. 162 с.
46. Чеберяко О., Рябокони О. Актуальні проблеми в сфері формування та виконання місцевих бюджетів [Електронний ресурс] / Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Київ, 2013. №149(8). С. 58-61. URL: <http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/archives/2792>
47. Bartkowski, Jerzy Democratic Functions of Local Budgets. Local Government in Europe: New Perspectives and Democratic Challenges. 2021. P. 237.
48. Khayriddinov AB Ways to ensure the sustainability of local budget revenues. I.F. prepared for the degree autoreferencing. Т. : 2011. P. 13
49. Maciel, Lucas R., Cláudia S. Costa, and Anderson Catapan. "Participatory budgeting in COVID-19 times: a perspective from local public administration." ECPR General Conference 2021. 2021.

50. Seisenbayeva, Zhanna Malikovna; Tlenshina, Saginish Erickizi. Theoretical Aspects of Formation of Revenues of Local Budgets. in: Advanced Science. 2019. P. 71-73.

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця 1.1.

Визначення поняття «Місцеві бюджети»

	Автор	Ознака класифікації	Визначення
1	А.Б. Борисов	Інструмент забезпечення управління	Місцевий бюджет – це бюджет адміністративно-територіальних одиниць, що управляються місцевими органами влади
2	О.Д. Василик	Фонди фінансових ресурсів	Місцеві бюджети – це фонди фінансових ресурсів, призначені для реалізації завдань і функцій, що покладаються на органи місцевого самоврядування
3	Н.І. Власюк, Т.В.Мединська, М.І. Мельник	Сукупність економічних (грошових) відноси	Місцевий бюджет – сукупність економічних (грошових) відносин, що виникають у зв'язку з утворенням та використанням фондів грошових засобів місцевих органів влади у процесі перерозподілу національного доходу з метою забезпечення розширеного відтворення та задоволення соціальних потреб суспільства
4	Економічний словник	Соціально-економічний розвиток	Місцеві бюджети – це грошові відносини, що виникають між місцевими органами самоврядування та суб'єктами розподілу створеної вартості в процесі формування територіальних фондів грошових коштів, які використовуються для соціально-економічного розвитку регіонів та поліпшення добробуту їх населення.
5	І.І. Єфремова	Сфера економічних відносин суспільства	Місцеві бюджети – це економічна категорія, яка виражає сферу економічних відносин суспільства, пов'язаних із формуванням, розподілом і використанням централізованих грошових коштів, що знаходяться у розпорядженні місцевих органів влади і призначені для соціально-економічного розвитку певних регіонів країни
6	В.І. Кравченко	План (кошторис) видатків і доходів	Місцеві бюджети посідають провідне місце в системі місцевих фінансів. Їх визначають: як систему грошово-економічних відносин; як матеріальний фонд; як правову категорію; за територіальною ознакою
7	О.П. Кириленко	Для забезпечення завдань і функцій	Розглядає місцеві бюджети за різними критеріями. В першу чергу, місцеві бюджети – це економічна категорія, по-друге, це правовий акт, по-третє, це фінансовий план відповідного органу місцевого

			самоврядування.
8	М.І. Кульчицький	Система фінансових ресурсів	Місцевий бюджет – система формування, розподілу та використання фінансових ресурсів для забезпечення місцевими органами влади покладених на них функцій і завдань, як власних, так і делегованих
9	С.В. Мочерний	Кошторис органів влади,	Місцевим бюджетом виступає кошторис щорічних доходів і видатків місцевих органів влади, що визначається державним устроєм і відповідним адміністративним поділом
10	В.М. Опарін	Фінансове забезпечення	Місцеві бюджети – це бюджети адміністративно-територіальних одиниць, призначені для фінансового забезпечення закріплених і делегованих відповідним місцевим органам влади і самоврядування функцій
11	В.І. Оспіщева	Фонди фінансових ресурсів	Місцеві бюджети – це фонди фінансових ресурсів, що мобілізуються та витрачаються на відповідній території
12	К.В. Павлюк	Фонди фінансових ресурсів	Місцеві бюджети – це фонди фінансових ресурсів, призначені для реалізації завдань і функцій, що покладаються на органи місцевого самоврядування
13	Ю. В. Пасічник	Фонди фінансових ресурсів	Місцеві бюджети – це фонди фінансових ресурсів, призначені для реалізації завдань і функцій, що покладаються на органи місцевого самоврядування
14	Я.П. Руденко	Інструмент регіональної політики	Місцеві бюджети – це основний інструмент реалізації регіональної політики й вирішення таких важливих завдань, як структурна перебудова економіки, вирівнювання економічного розвитку регіонів та ефективності територіального поділу праці, розвиток місцевого господарства, здійснення житлового будівництва, благоустрій міст, проведення природоохоронних заходів та ін..
15	О.О. Сунцова	Сукупність розподільчих відносин	Місцеві бюджети є сукупністю розподільчих відносин, які виникають у зв'язку з утворенням та використанням фондів грошових засобів місцевих органів влади в процесі перерозподілу національного доходу з метою забезпечення розширеного відтворення та задоволення соціальних потреб суспільства

Додаток Б

Таблиця 2.3

Аналіз видатків в розрізі головних розпорядників бюджетних коштів міста Києва у 2017-2020 рр

Головний розпорядник	2017 млн. грн.	2018 млн. грн.	2019 млн. грн.	2020 млн. грн.	% зміна 2018/2017	% зміна 2019/2018	% зміна 2020/2019	% виконання в 2018 р.	% виконання в 2019 р.	% виконання в 2020 р
Департамент охорони здоров'я ²	2 962	7 144	6154	7184	141%	-14%	17%	212%	120%	98%
Департамент соціальної політики ¹	2 759	4 350	4935	7460	58%	13%	51%	106%	98%	98%
Департамент транспортної	1 930	2 570	4121	7191	33%	60%	74%	98%	90%	96%
Департамент фінансів	2 472	1 700	902	763	-31%	-47%	-15%	96%	57%	97%
Департамент житлово-комунальної інфраструктури	3 883	1 232	749	1959	-68%	-39%	162%	93%	72%	90%
Департамент освіти і науки, молоді та спорту ¹	515	818	1141	1448	59%	40%	27%	93%	97%	92%
Департамент будівництва та житлового забезпечення	157	655	1657	3592	317%	153%	117%	98%	94%	95%
Департамент культури ¹	1 463	517	1221	1182	-65%	136%	-3%	105%	170%	112%
Департамент міського благоустрою та збереження	142	275	450	857	94%	63%	91%	89%	93%	90%
Київська міська рада	98	161	153	269	64%	-5%	76%	95%	91%	97%
Апарат виконавчого органу	124	148	356	242	20%	140%	-32%	87%	88%	141%
Департамент суспільних комунікацій	48	49	57	94	0%	17%	65%	93%	95%	94%
Департамент містобудування та архітектури	15	41	65	84	169%	59%	29%	81%	89%	68%
Департамент економіки та інвестицій	29	36	55	174	25%	52%	216%	91%	76%	94%

² за рахунок власних надходжень бюджетних установ (зокрема з відображення експертної грошової оцінки земельних ділянок): по Департаменту охорони здоров'я – на суму 3 563 млн грн у 2018 році та 170 млн грн у 2017 році; по Департаменту соціальної політики – на суму 26.4 млн грн у 2018 році та 1.6 млн грн у 2017 році; Департамент освіти і науки, молоді та спорту – на суму 7.2 млн грн у 2018 році та 4.0 млн грн у 2017 році; по Департаменту культури – на суму 12.7 млн грн у 2018 році та 1 052 млн грн у 2017 році; по Службі у справах дітей та сім'ї – 1.1 млн грн у 2018 році та 180 тис грн у 2017 році.

Департамент земельних ресурсів	22	20	27	43	-7%	37%	59%	73%	82%	67%
Департамент комунальної власності м. Києва	11	18	18	25	63%	<1%	39%	98%	85%	93%
Служба у справах дітей та сім'ї ¹	13	16	36	64	24%	126%	78%	99%	77%	94%
Департамент промисловості та розвитку підприємництва	20	14	15	25	-31%	6%	67%	71%	97%	60%
Департамент внутрішнього фінансового контролю та аудиту	4	9	13	17	128%	41%	31%	95%	97%	85%
Департамент (Центр) надання адміністративних	-	8	25	29	н/з	218%	16%	84%	90%	94%
Управління (інспекція) самоврядного контролю	-	1	2	3	н/з	134%	50%	60%	98%	100%
Департамент з питань державного архітектурно-будівельного контролю міста Києва	-	-	4	9	н/з	-	125%	н/з	56%	100%
Управління охорони культурної спадщини	18	-	-	-	-100%	-	-	н/з	-	-
Управління туризму	3	-	-	-	-100%	-	-	н/з	-	-
Управління у справах жінок, інвалідів, ветеранів війни та праці	9	-	-	-	-100%	-	-	н/з	-	-
Департамент інформаційно-комунікаційних технологій	-	-	4	586	н/з	-	-	-	82%	92%
Департамент з питань реєстрації	-	-	8	12	-	-	50%	-	81%	100%
Районні в місті Києві державні адміністрації ³										
Дніпровська районна	826	1 002	1336	2077	21%	33%	55%	98%	96%	96%
Деснянська районна	777	995	1288	1966	28%	29%	53%	96%	95%	96%

³ – за рахунок власних надходжень бюджетних установ (зокрема з відображення експертної грошової оцінки земельних ділянок) на загальну суму 93.6 млн грн у 2018 році та 94.3 млн грн у 2017 році.

Святошинська районна	760	969	1347	1826	27%	39%	36%	100%	97%	96%
Дарницька районна державна	769	968	1404	2087	26%	45%	49%	97%	101%	94%
Оболонська районна	710	862	1199	1690	21%	39%	41%	99%	95%	97%
Шевченківська районна	666	819	1251	1611	23%	53%	29%	98%	105%	97%
Солом'янська районна	652	811	1159	1629	24%	43%	41%	99%	102%	97%
Голосіївська районна	536	706	993	1285	32%	41%	29%	97%	97%	94%
Подільська районна	495	630	836	1203	27%	33%	44%	98%	97%	96%
Печерська районна державна	338	446	594	819	32%	33%	38%	97%	96%	97%
Разом по РДА	6529	8298	11406	16193	27%	39%	42%	98%	98%	96%
Загалом (без врахування кредитування)	23226	27992	33576	49523	20,5%	20%	47%	98%	98%	96%
Кредитування		-2	-3	-2		13%	-33%		185%	100%
Усього		27989	33573	49521		19,9%	48%		92,2%	96%

Додаток В

Таблиця 2. 24

Структура видатків бюджету міста Києва за економічною класифікацією у 2017-2020 рр.⁴

	Факт 2017, млн. грн.	2018				2019				2020				Зміна 2018/2017, %	Зміна 2019/2018, %	Зміна 2020/2019, %
		План, млн. грн.	Факт, млн. грн.	Виконання, %	Частка, у % до підсумку	План, млн. грн.	Факт, млн. грн.	Виконання, у, %	Частка, у % до підсумку	План, млн. грн.	Факт, млн. грн.	Виконання, %	Частка, у % до підсумку			
Поточні видатки	18 777	20 903	20 654	99	74	25573	23946	94	71	35289	34061	97	69	10	16	42
Оплата праці ⁵	6414	7 242	7 210	100	26	9168	9108	99	27	10004	9920	99	20	12	26	9
Субсидії та поточні трансферти підприємствам	5 636	3 735	3 688	99	13	5319	5213	98	16	8244	8038	98	16	-35	41	54
Соціальне забезпечення	2 323	3 564	3 493	98	12	4176	4101	98	16	6318	6193	98	13	50	17	51
Обслуговування боргу	1 312	1 606	1 577	98	6	804	277	34	1	6	1	17	<1	20	-82	-100
Комунальні послуги	1 120	1 817	1 560	86	6	-	-	-	-	-	-	-	-	39	-	-
Дослідження і розробки, окремі заходи по реалізації державних (регіональних) програм	848	1 084	1 043	96	4	-	-	-	-	-	-	-	-	23	-	-
Продукти харчування	464	622	613	98	2	-	-	-	-	-	-	-	-	32	-	-
Медикаменти та перев'язувальні	336	615	802	130	3	-	-	-	-	-	-	-	-	139	-	-
Використання товарів і послуг	-	-	-	-	-	6057	5206	86	16	10483	9701	93	20	-	-	86
Інші поточні витрати	323	618	669	108	2	49	41	84	0	234	208	89	<1	107	-94	407

⁴за рахунок власних надходжень бюджетних установ, що в основному обліковуються у капітальних видатках/ придбання основного капіталу (зокрема операції із відображення експертної грошової оцінки земельних ділянок) на загальну суму 3 704 млн. грн. у 2015 році та 1 322 млн. грн. у 2014 році, які обліковуються як у доходах, так і видатках бюджету міста Києва.

⁵ Заробітна плата та нарахування на заробітну плату.

Капітальні видатки	3 311	3 541	7 306	206	26	10776	9630	89	29	16472	15462	94	31	121	32	61
Придбання основного капіталу	1 676	740	4 670	631	17	4218	4005	95	12	3048	2872	94	6	179	-14	-28
Капітальні трансферти підприємствам	1 634	2 801	2 636	94	9	6558	5625	86	17	13424	12590	94	25	61	113	124
Нерозподілені видатки	-	-	-	-	-	70	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Кредитування	-2	-2	-2	163	0	-2	-3	185	0	-2	-2	100	0	2	50	-33
Міжбюджетні трансферти	1 144	68	53	79	0.2	-	-	-	-	-	-	-	-	-95	-	-
Усього	23 229	24 511	28 010	114	100	36418	33573	92	100	51803	49521	96	100	21	20	48